

STRAFFELOVRÅDETS BETÆNKNING

OM

STRAFFERETLIG FORÆLDELSE

m.v.

BETÆNKNING NR. 433

1966

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	5
I. Sammenfatning af rådets forslag	6
II. Udkast til lov om ændringer i borgerlig straffelov.	8
Bemærkninger til lovudkastet	11
III. Udkast til lov om ændring i lov om rettens pleje.	34
Bemærkninger til lovudkastet	34
IV. Udkast til lov om ændringer i forskellige lovbestemmelser om forældelse af strafansvar.	35
Bemærkninger til lovudkastet	37
Bilag. Den nordiske strafferetskomité's betænkning om for- ældelse m. v.	42
Forkortelser.	51

FORORD

Straffelovrådet blev nedsat ved justitsministeriets skrivelse af 3. oktober 1960.

- I skrivelsen udtales, at det påhviler rådet
- 1) efter justitsministeriets anmodning at afgive indstilling om strafferetlige lovgivningsspørgsmål og principielle spørgsmål vedrørende fastsættelsen af administrative bestemmelser af strafferetlig karakter og den praktiske gennemførelse af kriminalpolitiske foranstaltninger og
 - 2) efter justitsministeriets nærmere bestemmelse at medvirke i det internationale strafferetlige samarbejde, herunder navnlig det nordiske strafferetlige lovsamarbejde.

Rådet har følgende sammensætning:
Folketingets ombudsmand, professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz*, formand,
professor, dr. jur. *Knud Waaben*, næstformand,
præsident for østre landsret *Erik Andersen* og
rigsadvokat *H. Olafsson*.

Hvervet som sekretær for rådet varetages af kontorchef i justitsministeriet *L. Nordskov Nielsen*. Fuldmægtig i justitsministeriet *H. H. Brydenholt* har bistået ved udførelsen af sekretærarbejde.

Ved justitsministeriets skrivelse af 10. oktober 1963 fik rådet følgende kommissorium:

»Justitsministeriet anmoder straffelovrådet om at tage spørgsmålet om ændring af reglerne i borgerlig straffelovs kap. 11 (Bortfald af den strafbare handling's retsfølger) op til overvejelse. Det forudsættes, at rådet i forbindelse hermed overvejer, om der bør søges gennemført ændringer af de regler om forældelse af strafansvar, som indeholdes i særlovgivningen.«

Den foreliggende betænkning vedrører dette kommissorium, der navnlig angår reglerne om forældelse af strafansvar.

Samtidig med straffelovrådets behandling af reglerne om forældelse har der været arbejdet med dette spørgsmål i den nordiske strafferetskomité, hvoraf rådets næstformand er medlem. Straffelovrådet og den nordiske strafferetskomité har samarbejdet med henblik på så vidt muligt at tilvejebringe ensartet nordisk lovgivning på området, og der er herunder sket udveksling af materiale og synspunkter mellem rådet og komiteen. Komiteens betænkning om forældelse, der er afgivet i juni 1966, er optrykt som bilag til rådets betænkning (s. 42). I komiteens betænkning redegøres for, i hvilket omfang der skønnes at foreligge muligheder for ensartede regler i landene.

København, juni 1966.

Erik Andersen

H. Olafsson

Stephan Hurwitz
formand

Knud Waaben
næstformand

L. Nordskov Nielsen
sekretær

SAMMENFATNING AF RÅDETS FORSLAG

I kapitlerne II–IV er rådets forslag vedrørende de spørgsmål, der er omfattet af kommissoriet, udformet i et udkast til lov om ændringer i borgerlig straffelov (II), et udkast til lov om ændring i lov om rettens pleje (III), og et udkast til lov om ændringer i visse lovbestemmelser (uden for straffeloven) om forældelse af strafansvar (IV). I de bemærkninger, der ledsager de tre lovudkast, er givet en nærmere begrundelse for de ændringer i de gældende regler, som rådet foreslår.

Nedenfor gives et resumé af rådets forslag.

A. Forældelse.

1. Almindelige regler om strafansvars bortjald ved forældelse.

a) Det er et almindeligt anerkendt synspunkt« at forældelse af et strafansvar forudsætter forløbet af visse *frister*, hvis længde afhænger af lovovertrædelsens grovhed.

Efter den gældende regel i straffelovens § 93 bestemmes forældelsesfristens længde som hovedregel af størrelsen af den straf, der ville være forskyldt for den pågældende overtrædelse. I overensstemmelse med den ordning, der gælder i Finland, Norge og Sverige, forelår straffelovrådet en ændring af straffeloven, således at fristens længde skal bero på størrelsen af det maksimum, som indeholdes i den strafferamme, der gælder for overtrædelsen. Man foreslår dog at opretholde reglen om, at forældelsesfristen i almindelighed er 2 år (uanset strafferammens maksimum), når den konkret forskyldte straf ville være bøde.

b) Efter straffelovens § 92, stk. 3, 2. pkt., er *særlovsovertrædelser* undergivet en strengere forældelsesregel end straffelovsovertrædelser, idet forældelse af en særlovsovertrædelse ikke indtræder obligatorisk ved forældelsesfristens udløb; om forældelse skal ske beror på domstolens skønsmæssige afgørelse i hvert enkelt tilfælde. Denne ordning foreslår rådet ændret, således at særlovsover-

trædelser i almindelighed undergives samme forældelsesregler som straffelovsovertrædelser. I enkelte speciallove foreslås dog efter forhandling med vedkommende fagministerier optaget bestemmelser om en forlænget forældelsesfrist. Det drejer sig om tilfælde, hvor en forlængelse af fristen er begrundet i særlige vanskeligheder med hensyn til de pågældende overtrædelsers opdagelse.

c) Straffeloven indeholder regler, hvorefter strafansvaret for visse overtrædelser er *uforældeligt*. Det gælder ansvaret for 1°) grovere forbrydelser (for hvilke den forskyldte straf ville overstige fængsel i 1 år, og strafferammens maksimum overstiger 6 års fængsel), 2°), overtrædelser af straffelovens § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, samt § 297 (bestemmelser om aktieselskaber m.v.). 3°) overtrædelser af straffelovens kapitel 16 om forbrydelser i offentlig tjeneste eller hverv og 4°) overtrædelser af skatte- og afgiftslovgivningen. Efter rådets forslag fastsættes forældelsesfrister også for de nævnte grovere forbrydelser (1°). Med hensyn til overtrædelser af de omtalte bestemmelser i §§ 296 og 297 samt § 302 foreslås en minimumsfrist på 5 år (2°). Overtrædelser af kapitel 16 (3°) skal efter forslaget forældes efter dettes almindelige forældelsesregler. For unddragelse af betaling af indirekte skatter (4°) foreslås en minimumsfrist på 5 år; med hensyn til forældelse af ansvaret for unddragelse af direkte skatter (skattesvig m.v.) vil rådet senere fremkomme med en særskilt indstilling, jfr. nedenfor s. 16.

d) Med hensyn til tilfælde, hvor den sigtede har begået *flere lovovertrædelser* gælder efter straffelovens § 93, stk. 2, en særlig regel for forældelsesfristens beregning. Der skal foretages en samlet strafudmåling, der er afgørende for fristens længde. Rådet foreslår bestemmelsen ophævet, således at forældesspørgsmålet afgøres særskilt for hver overtrædelse. En undtagelse gøres dog, når flere overtrædelser er begået ved samme handling.

c) Med hensyn til det *tidspunkt, fra hvilket forældelsesfristen skal regnes*, foreslås kun en mindre ændring. Efter straffelovens § 94, stk. 1, 1. pkt., regnes forældelsesfristen fra den dag, den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt. Rådet foreslår en undtagelsesregel i tilfælde, hvor en handling strafbarhed afhænger eller påvirkes af en indtrådt følge; i disse tilfælde skal fristen regnes fra følgens indtræden.

f) Rådet foreslår ingen væsentlig realitetsændring af reglerne i straffelovens § 94 om *afbrydelse af forældelsesfristen*, men man har ved en noget ændret formulering søgt at præcisere reglen på forskellige punkter.

g) Om forældelse af adgangen til at idømme *andre retsfølger end straf* bestemmer straffelovens § 95, stk. 1, at de i §§ 62-73 nævnte foranstaltninger (arbejdshus, sikkerhedsforvaring, foranstaltninger over for psykisk abnorme lovovertrædere, afholdspålæg og helbredelsesanstalt for drankere) ikke kan anvendes, og at rettighedsfrakendelse i henhold til § 79 ikke kan ske, når strafansvaret er forældet. Derimod gælder ingen regel om forældelse af konfiskationsansvar. Efter rådets forslag udelukkes som hovedregel også konfiskation, når strafansvaret er forældet; forældelsesfristen bliver dog her i intet tilfælde mindre end 5 år og ved udbyttekonfiskation ikke mindre end 10 år.

2. Forældelse af adgangen til privat påtale og til at begære offentlig påtale.

I de gældende regler i straffelovens § 96 om bortfald ved forældelse af privates påtaleret og af retten til at begære offentlig påtale i tilfælde, hvor sådan påtale kræver begæring, foreslår rådet enkelte ændringer. De vigtigste af disse er, at forældelsesfristen forlænges fra 3 til 6 måneder, og at der indføres en regel om forældelse — på 3 år — af retten til privat påtale med henblik på mortifikation i injuriersager.

3. Forældelse af adgangen til at fuldbyrde idømt straf m. v.

Efter straffelovens § 97, stk. 1, bortfalder adgangen til at fuldbyrde straf af bøde, hæfte og fængsel ikke over 1 år, når der er forløbet 5 år. Efter 10 års forløb kan ingen straffedom fuldbyrdes uden justitsministerens påbud.

Rådet foreslår nu bestemte forældelsesfrister for alle straffe m. v. varierende efter strafens størrelse.

Forældelsesfristen for bøder foreslås for bøder på under 3.000 kr. forkortet fra 5 til 3 år.

Adgangen til at fuldbyrde konfiskation har hidtil været uforældelig, bortset fra Danske Lovs almindelige regel om fordringers forældelse på 20 år. Rådet foreslår nu en forældelsesfrist på 5 år, men således, at der ved dommen eller senere ved retskendelsen kan fastsættes en længere frist, dog ikke over 10 år.

B. Andre spørgsmål.

Straffelovens kapitel 11 indeholder — ved siden af reglerne om forældelse — regler om strafansvars bortfald ved den skyldiges død og ved eftergivelse af den forurettede.

1. Strafansvar m. v. efter den skyldiges død.

Det er uden videre klart, at den skyldiges død i almindelighed må udelukke såvel straffølgning som fuldbyrdelse af retsfølger, der er idømt før hans død. Efter de gældende regler gøres dog undtagelse med hensyn til konfiskation. Rådet foreslår ændringer på dette sidstnævnte punkt. Efter forslaget medfører den pågældendes død, at konfiskationsansvar ikke kan gøres gældende med hensyn til andet end udbytte, der er indvundet ved den strafbare handling. Og er konfiskation idømt, medfører den dømtes død, at konfiskationsdommen ikke kan fuldbyrdes; efter særlig retskendelse skal fuldbyrdelse dog kunne ske med hensyn til udbytte.

2. Eftergivelse af den forurettede.

Reglerne i straffelovens § 92, hvorefter den forurettede kan eftergive strafansvar for overtrædelser, der er undergivet privat påtale, eller som kun kan påtales af det offentlige efter den forurettedes begæring, foreslås i en noget ændret redaktion overført til retsplejelovens § 719.

3. Benådning.

Efter forslaget skal der ligesom for straf kunne ske benådning med hensyn til konfiskation samt retsfølger efter straffelovens § 62 (arbejdshus), § 65 (sikkerhedsforvaring), § 72 (afholdspålæg) og § 73 (helbredelsesanstalt for drankere).

II

UDKAST

TIL

LOV OM ÆNDRINGER I BORGERLIG STRAFFELOV

§ 1.

I borgerlig straffelov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 276 af 30. juni 1965, foretages følgende ændringer:

1. 52, stk. 4, ophæves.
2. I § 76 indsættes som *stk. 5*:

»*Stk. 5.* Såfremt en person, der har konfiskationsansvar efter stk. 1—4 dør, bortfalder hans ansvar. Dette gælder dog ikke konfiskation efter § 75, stk. 1.«

3. 11. kapitel affattes således:

11. kapitel.

Ophør af den strafbare handlings retsfølger.

§ 92. En lovovertrædelse straffes ikke, når der er indtrådt forældelse efter §§ 93—94.

§ 93. Forældelsesfristen er

- 1) 2 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 1 år for overtrædelsen, eller når straffen for overtrædelsen ikke ville overstige bøde.
- 2) 5 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 4 år.
- 3) 10 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 10 år.
- 4) 15 år, når der ikke er hjemlet højere straf end fængsel i 16 år.
- 5) 25 år, når fængsel kan idømmes på livstid.

Stk. 2. For overtrædelse af denne lovs § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, § 297 og § 302 er forældelsesfristen i intet tilfælde mindre end 5 år. Det samme gælder strafansvar for overtrædelser, hvorved nogen unddrager sig betaling af indirekte skatter, eller som er

egnede til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne beløb.

Stk. 3. Har nogen ved samme handling begået flere lovovertrædelser, for hvilke der efter stk. 1-2 gælder forskellige forældelsesfrister, skal den længste af disse frister anvendes med hensyn til samtlige overtrædelser.

§ 94. Forældelsesfristen regnes fra den dag, da den strafbare virksomhed eller undladelse er ophørt.

Stk. 2. Når strafbarheden afhænger af eller påvirkes af en indtrådt følge eller anden senere begivenhed, regnes fristen dog først fra følgens eller begivenhedens indtræden.

Stk. 3. Er forholdet begået på et dansk skib uden for riget, regnes fristen fra den dag, da skibet er kommet til dansk havn. Fristens begyndelsestidspunkt kan dog ikke efter denne bestemmelse udskydes i mere end 1 år.

Stk. 4. Forældelsesfristen afbrydes ved hvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for overtrædelsen. I sager, der efter retsplejeloven kan afgøres ved vedtagelse af bødeforelæg udfærdiget af politiet, afbrydes forældelsesfristen, når sigtede gøres bekendt med forelægget. I andre tilfælde, hvor straf for en overtrædelse kan pålægges af en administrativ myndighed, afbrydes fristen, når den pågældende gøres bekendt med, at han er sigtet for overtrædelsen.

Stk. 5. Frafaldes forfølgningen, uden at beslutningen herom omgøres af overordnet anklagemyndighed inden for den almindelige omgørelsesfrist, løber forældelsesfristen videre, som om forfølgning ikke havde fundet sted. Dette gælder også, når forfølgningen standses på ubestemt tid. Skyldes stands-

ningen, at sigtede har unddraget sig forfølgningen, medregnes forfølgningstiden dog ikke ved beregningen af forældelsesfristen.

§ 95. Når en handling på grund af forældelse ikke kan straffes, kan den heller ikke medføre retsfølger efter §§ 62-73, § 164, stk. 4, eller § 236, konfiskation eller frakendelse af rettigheder. For konfiskation er forældelsesfristen dog i intet tilfælde mindre end 5 år og for konfiskation efter § 75, stk. 1, ikke mindre end 10 år.

§ 96. Adgang til privat påtale og til at begære offentlig påtale bortfalder, når den berettigede ikke har anlagt sag eller fremsat begæring inden 6 måneder, efter at han har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg eller fremsættelse af påtalebegæring.

Stk. 2. Er der flere påtaleberettigede eller flere skyldige, regnes fristen særskilt for hver af dem. Såfremt fristen for begæring om offentlig påtale er overskredet for en af de skyldige, men ikke for de øvrige, beror det dog på anklagemyndighedens afgørelse, om en begæring om påtale mod disse skal tages til følge.

Stk. 3. Adgangen til at rejse privat påtale eller begære offentlig påtale bortfalder, når 6 måneder er forløbet efter den forurettedes død.

Stk. 4. Fører en privat påtalt sag ikke til afgørelse af strafpåstanden, løber fristen videre, således at den tid, hvori forfølgning har fundet sted, ikke medregnes.

Stk. 5. Bestemmelserne i stk. 1-4 finder også anvendelse med hensyn til de i § 273 nævnte retsfølger, dog at forældelsesfristen er 3 år.

§ 97. Idømt frihedsstraf og andre retsfølger af frihedsberøvende karakter bortfalder ved forældelse efter reglerne i stk. 2-6

Stk. 2. Forældelsesfristen er

- 1) 5 år for hæfte, fængsel indtil 1 år, ungdomsfængsel samt helbredelsesanstalt for drankere.
- 2) 10 år for fængsel i mere end 1 år, men ikke over 4 år, samt for arbejds- og foranstaltninger efter § 70.
- 3) 15 år for fængsel i mere end 4 år, men ikke over 8 år, samt for sikkerhedsforvaring.

4) 20 år for fængsel på tid over 8 år.

5) 30 år for fængsel på livstid.

Stk. 3. Forældelsesfristen regnes fra det tidspunkt, da dommen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes.

Stk. 4. I forældelsesfristen medregnes ikke den tid, i hvilken

- 1) fuldbyrdelse er udsat ved betinget dom eller betinget benådning.
- 2) den pågældende udstår anden frihedsstraf eller er undergivet anden strafferetlig retsfølge af frihedsberøvende karakter.

Stk. 5. Forældelsesfristen afbrydes, når fuldbyrdelsen påbegyndes.

Stk. 6. Er der truffet bestemmelse om genindsættelse efter prøveløsladelse eller prøvedskrivning eller efter betinget benådning for en del af en straf, regnes forældelsesfristen for reststraffen eller den resterende del af anden retsfølge fra bestemmelsen om genindsættelse. Afbrydes fuldbyrdelsen på anden måde end ved prøveløsladelse, prøvedskrivning eller benådning, regnes fristen fra afbrydelsen.

§ 97 a. Bøde bortfalder efter 3 år, hvis der ikke forinden er indgivet begæring om udpantning. For bøde på over 3.000 kr. er fristen dog 5 år.

Sik. 2. Forvandlingsstraf for bøde bortfalder efter de i stk. 1 nævnte tidsrum, medmindre dens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden.

Sik. 3. Konfiskation bortfalder efter 5 år, medmindre der forinden er indgivet begæring om udlæg. Der kan dog ved dommen fastsættes en frist på indtil 10 år. En sådan frist kan også fastsættes senere ved retskendelse. Spørgsmål herom indbringes af anklagemyndigheden for den ret, der har pådømt sagen i første instans.

Sik. 4. De i stk. 1 og 3 omtalte forældelsesfrister regnes fra det tidspunkt, da afgørelsen efter lovgivningens almindelige regler kunne fuldbyrdes. I fristerne medregnes ikke den tid, i hvilken fuldbyrdelse er udsat ved betinget dom eller betinget benådning.

§ 97 b. Strafferetlige retsfølger kan ikke fuldbyrdes efter den dømtes død.

Sik. 2. Anklagemyndigheden kan dog ind-

bringe spørgsmålet om opretholdelse af en konfiskation for den ret, der har pådømt sagen i første instans. Konfiskationen kan kun opretholdes for så vidt angår genstande eller beløb, der er indvundne som udbytte ved den strafbare handling, eller som svarer til sådant udbytte. Retten kan ændre bestemmelsen om konfiskation, således at der i stedet for genstande konfiskeres et beløb. Rettens afgørelse træffes ved kendelse.

Stk. 3. Afgørelser efter § 164, stk. 4, og § 273, stk. 2, kan fuldbyrdes efter den dømmes død.

§ 97 C. På samme måde som for straf kan der benådes for retsfølger efter § 62, § 65, § 72 og § 73 samt med hensyn til konfiskation.

4. I § 273. *stk. 2*, ændres

»Den, som kendes skyldig i en ærefornærmende sigtelse« til:

»Den, der dømmes for en ærefornærmende sigtelse«,

og som 2. pkt. indsættes:

»Dette gælder, selv om dommen alene ly-

der på mortifikation efter bestemmelsen i stk. 1«.

§ 2.

Stk. 1. Loven træder i kraft den . . .

Stk. 2. De i § 1 nævnte bestemmelser i borgerlig straffelovs § 76, stk. 5. og §§ 92-97, § 97 b og § 97 c gælder også for lovovertrædelser, der er begået, og retsfølger, der er pålagt, før lovens ikrafttræden. Bestemmelserne i §§ 92-96 finder dog ikke anvendelse i tilfælde, hvor forældelse efter de hidtidige regler er indtrådt før lovens ikrafttræden.

Stk. 3. Bestemmelserne i § 97 a, stk. 1 og 2, jfr. stk. 4, træder først i kraft den . . . (2 år efter den i stk. 1 nævnte dato) . . . , men finder da anvendelse også med hensyn til bøder, der er pålagt før bestemmelsens ikrafttræden.

Stk. 4. Bestemmelsen i § 97 a, stk. 3, jfr. stk. 4, træder i kraft den . . . (5 år efter den i stk. 1 nævnte dato) . . . Den finder da anvendelse også med hensyn til konfiskationer før denne dato. Afgørelse om fristforlængelse efter § 97a, stk. 3, 2.-4. pkt., kan træffes allerede efter den . . . (datoen i stk. 1).

BEMÆRKNINGER TIL LOVUDKASTET

ru § /.

Til nr. 1.

I den gældende regel i straffelovens § 52, stk. 4, bestemmes, at bøde »ikke uden særlig lovhjemmel (kan) kræves betalt i den bødeældtes dødsbo eller inddrives hos nogen anden end den bødeældte«.

Det foreslås at ophæve § 52, stk. 4.

Med hensyn til bestemmelsen om inddrivelse af bødekrav i dødsboer henvises til bemærkningerne til udkastets § 97 b, stk. 1, nedenfor s. 30.

Bestemmelsen om, at bøde »ikke uden særlig lovhjemmel (kan) . . . inddrives hos nogen anden end den bødeældte« kan udgå som overflødig.

Til nr. 2.

Der gælder ikke nu begrænsninger i adgangen til at rejse konfiskationssag over for den skyldiges dødsbo eller hans arvinger. I § 92, nr. 1, bestemmes, at »Strafansvar bortfalder . . . ved den skyldiges død . . .«, men denne bestemmelse antages ikke at omfatte konfiskation, jfr. f. eks. dommene i UfR 1948, s. 877 V, og J. D. 1952, s. 24, hvorved der blev statueret konfiskation over for dødsboer.

Rådet mener, at denne ordning bør opretholdes for så vidt angår *udbyttekonfiskation*. Det ville være anstødeligt, om udbytte erhvervet ved strafbare handlinger ubetinget tilfaldt den skyldiges arvinger. Men hvis udbyttet ikke længere er i behold, vil konfiskation over for arvingerne i almindelighed være urimelig, og den kan og bør da undlades, jfr. affattelsen af straffelovens § 75, stk. 1, hvorefter konfiskation er fakultativ.

Adgangen til konfiskation af *andet end udbytte* bør – ligesom adgangen til at pålægge bødestraf - bortfalde ved den skyldiges død. Om sådan konfiskation gælder, at den enten har et pønalt formål svarende til bødestraffens eller foretages for at forebygge yderligere lovovertrædelser. Ved den skyldi-

ges død vil dette sidstnævnte øjemed i almindelighed bortfalde; ellers kan det tilgodeses ved konfiskation efter § 77 a.

Det foreslås som § 76, stk. 5, at optage en bestemmelse i overensstemmelse med de ovenfor anførte synspunkter.

Til nr. 3 (kapitel 11).

Til § 92.

I den gældende regel i § 92 bestemmes, at strafansvar bortfalder 1) ved en skyldigs *død*, 2) ved *eftergivelse* af den forurettede (for så vidt angår lovovertrædelser, der er undergivet privat påtale, eller som kun efter den forurettedes begæring påtales af det offentlige) og 3) ved *forældelse*.

Udkastets § 92 angår kun *forældelse*.

Af systematiske grunde er det fundet rigtigst, at reglen om *eftergivelse* af strafansvar overføres til retsplejeloven, jfr. udkastet til ændring af denne lovs § 719 og bemærkningerne hertil nedenfor s. 34. Rådet har drøftet dette spørgsmål med retsplejerådet.

Det er fundet upåkrævet at optage nogen udtrykkelig, almindelig bestemmelse om, at strafferetlige retsfølger ikke kan idømmes efter *den skyldiges død*. Dette følger iøvrigt klart (forudsætningsvis) af den almindelige regel i udkastets § 97 a, hvorefter retsfølger, der er idømt inden hans død, ikke herefter kan fuldbyrdes. En undtagelsesbestemmelse vedrørende konfiskation foreslås optaget i straffeloven som § 76, stk. 5, jfr. bemærkningerne ovenfor til nr. 2. Det er efter gældende ret antaget, at mortifikation af ærefornærmelser kan ske efter injuriantens død, jfr. *Hurwitz*, Speciel del, s. 359, og *Kromann Thomsen* i UfR 1943 B, s. 344 ff. Rådet mener under hensyn til mortifikationsinstituttets særlige karakter og begrundelse, at denne ordning vil kunne opretholdes uden positiv lovhjemmel, og foreslår derfor ingen udtrykkelig bestemmelse om dette spørgsmål, som er af ringe praktisk betydning.

Herefter indeholder udkastets § 92 alene en generel udtalelse om, at en lovovertrædelse ikke straffes, når der er indtrådt *forældelse* efter §§ 93-94. Ved denne formulering er det klargjort, at forældelse medfører frifindelse. Den nuværende formulering i § 92: »Strafansvar bortfalder . . .« og » . . . strafansvaret kan bortfalde« (nr. 3) er mindre hensigtsmæssig; efter retsvidenskabelig terminologi, der stemmer med den terminologi, straffeloven iøvrigt anvender, benyttes »strafbortfaldsgrund« som betegnelse for en omstændighed, der begrunder, at retten *kan* lade straffen bortfalde, uanset at den pågældende er »skyldig«.

Til § 93.

Denne bestemmelse angår *forældelsesfristens længde*.

A. Spørgsmålet om, hvad der bør være bestemmende for forældelsesfristens længde.

Det er et almindeligt anerkendt synspunkt, at forældelsesfristens længde bør være afhængig af lovovertrædelsens grovhed. Jo grovere en lovovertrædelse er, desto større behov vil der typisk være for at forfølge den, selv om der er gået længere tid, efter at den er begået, og desto svagere vil de hensyn, der kan tale imod en sådan forfølgning, typisk være.

Derimod kan det efter rådets opfattelse være noget tvivlsomt, hvilket kriterium der bør anvendes som målestok for overtrædelsernes grovhed.

Efter den gældende regel i § 93 beror forældelsesfristens længde som hovedregel på størrelsen af den straf, som i det enkelte tilfælde ville være forskyldt. Den strafferamme, der gælder for lovovertrædelsen, har kun betydning i § 93, stk. 1, nr. 3, hvorefter forældelsesfristen er 10 år, når straffen for overtrædelsen ville overstige fængsel i 1 år, »men den højeste for gerningen foreskrevne straf ikke overstiger fængsel i 6 år«.

I modsætning hertil gælder efter finsk, norsk og svensk ret den ordning, der også er almindelig i anden fremmed ret, at forældelsesfristernes længde bestemmes af det strafmaksimum, som er fastsat i strafferammen for den pågældende forbrydelse (»strafferammesystemet«).

Såvel i straffelovrådet som i den nordiske strafferetskomité er det indgående drøftet, hvilken af de to ordninger der bør foretrækkes. Af forhandlingerne i den nordiske komité er det fremgået, at man fra finsk, norsk og svensk side finder, at det straffesystem, der gælder i disse lande, har virket på tilfredsstillende måde, og at der er ikke uvæsentlige betæneligheder ved en ordning som den danske, hvorefter fristerens længde beror på størrelsen af den konkret forskyldte straf.

Efter rådets opfattelse må det foretrakkes at ændre den danske straffelovs nuværende regler og indføre en ordning, der — i hvert fald i hovedsagen — bygger på et straffesystem.

For en ordning, hvorefter forældelsesfristernes længde bestemmes af den konkret forskyldte straf, kan anføres, at ordningen er den mest konsekvente gennemførelse af det ovenfor anførte hovedsynspunkt, hvorefter den tid, hvori en lovovertrædelse kan forfølges, principalt bør bero på lovovertrædelsens grovhed; ved at tage udgangspunkt i størrelsen af den konkret forskyldte straf opnås en nuanceret vurdering af de enkelte lovovertrædelsers grovhed - i stedet for den grovere gennemsnitsvurdering, som straffesystemet er udtryk for.

Denne ordning medfører imidlertid visse åbenbare ulemper. Den tvinger anklagemyndighed og domstole til at foretage en rent hypotetisk strafudmåling alene med henblik på afgørelsen af spørgsmålet om forældelse. Denne fremgangsmåde er ikke alene »kunstig« (navnlig i sager, hvor der slet ikke er spørgsmål om straf, men om anden retsfølge), men kan også være uheldig ud fra praktiske synspunkter. Det forekommer, at forældelsesspørgsmålet først kan afgøres efter en fuldstændig efterforskning og efter sædvanlig tilvejebringelse af personlige oplysninger om lovovertræderen, eventuelt først efter domstolsbehandling i flere instanser. Herved bliver forældelsesinstituttets formål tildels forskertset; retsmyndighederne bliver ikke sparet for arbejde, og den sigtede opnår først påtaleundladelse eller frifindelse efter en måske meget byrdefuld proces, der kan have haft lignende menneskelige og sociale skadevirkninger for ham som en domfældelse.

Disse ulemper undgås i hovedsagen (men

ikke fuldtud, jfr. nedenfor s. 19), når straffesystemet anvendes. Spørgsmålet om forældelse kan da i almindelighed afgøres på en enkel måde, når sigtelsen er fastlagt. Dette system giver desuden — hvad der næppe helt bør bortses fra — lovovertræderen bedre mulighed for at skaffe sig klarhed over, om overtrædelsen er forældet.

Indvendingen mod denne ordning er, at forældelsesfristerne bliver mere groft tilskårne end efter de gældende regler. Strafferammerne er udformet uden henblik på forældelsesspørgsmålet og giver kun et ret unuanceret udtryk for grovheden af de overtrædelser, rammen omfatter. Undertiden vil forholdet være det, at straffesystemets omfang har liden relation til overtrædelsens *typiske* grovhed, men er udformet med henblik på at sikre, at en tilstrækkelig høj straf vil kun idømmes for visse forholdsvis sjældent forekomne, atypiske overtrædelser; og det kan være ret tilfældigt, om man vælger at opdele en kategori af overtrædelser i to grupper med hver sin ramme eller undergiver hele kategorien en fælles ramme.

Selv om denne indvending ingenlunde er uvæsentlig, er det dog rådets opfattelse, at den ikke har en sådan vægt over for straffesystemets fortrin — som er omtalt ovenfor — at man bør afstå fra at søge dette system indført som grundlag for bestemmelsen af forældelsesfristernes længde.

Det må tages i betragtning, at enhver forældelsesordning — også den, der lader forældelsesfristens længde bero på størrelsen af den konkret forskyldte straf — må bygge på forholdsvis groft tilskårne regler; dette følger allerede af, at der nødvendigvis må arbejdes med ret få forældelsesfrister, og dermed også med meget betydelige »spring« mellem fristerne. Betænkelighederne herved er imidlertid begrænsede, når anklagemyndigheden har en adgang til at frafalde tiltale som den, der er hjemlet i den danske retsplejelov. Den omstændighed, at der er hengået lang tid, siden en lovovertrædelse blev begået, er — uafhængigt af forældelsesreglerne — et væsentligt moment ved afgørelsen af tiltalsspørgsmålet. Forældelsesordningen får for så vidt alene karakter af en rammeordning, der angiver de yderste tidsmæssige grænser for tiltalerejsning og domfældelse.

Hertil kommer, at det efter de stedfundne

forhandlinger i den nordiske strafferetskomité må antages, at man fra finsk, norsk og svensk side vil fastholde straffesystemet. En ændring af den danske straffelov i overensstemmelse med dette system må således antages at være en forudsætning for, at de nordiske landes regler kan blive ensartede på dette principielle punkt. Efter rådets opfattelse må der — på baggrund af de synspunkter, der ligger til grund for den nordiske strafferetskomité's nedsættelse og arbejde — lægges meget betydelig vægt på, at en sådan ensartethed tilvejebringes.

Om den af rådet foreslåede modifikation af straffesystemet henvises til udkastets § 93, stk. 1, nr. 1, 2. sætning, og bemærkningerne hertil nedenfor s. 18.

B. *Særregler for visse typer af overtrædelser.*

De gældende regler i straffelovens § 92 indeholder følgende særregler:

1) Ved særlovsovertrædelser, bortset fra visse skatte- og afgiftsforsøelser, jfr. nedenfor, afgøres forældelsesspørgsmålet af retten i hvert enkelt tilfælde, jfr. § 92, nr. 3, 2. pkt.; forældelse kan dog ikke statueres, medmindre betingelserne i §§ 93—94 er opfyldt — d. v. s., medmindre strafansvaret også ville have været forældet, hvis overtrædelsen havde været: en straffelovsovertrædelse.

2) Ansvar for overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 16, § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, og stk. 2, og § 297 er uforældeligt.

3) Det samme gælder ansvar for overtrædelse af love om offentlige skatter og afgifter, hvorved pligtige ydelser søges unddraget det offentlige.

Rådet har overvejet, om disse tre særregler bør opretholdes, og om der eventuelt bør indføres yderligere særregler.

1) *Særlovsovertrædelser i almindelighed.* Baggrunden for den under pkt. 1 nævnte ordning vedrørende *særlovsovertrædelser* er, at en række af disse overtrædelser er af en sådan beskaffenhed, at de jævnlige først kommer til politiets kundskab lang tid efter, at de er begået; man har derfor ment, at anvendelsen af de almindelige regler om for-

ældelsesfrister ville svække retshåndhævelsens effektivitet. Der kan herom henvises til straffelovskommissionens betænkning af 1923 (lovudkastets § 96 og motiverne hertil), *Krabbe* i UfR 1923 B, s. 105 ff, 1925 B, s. 4 ff, og 1928 B, s. 266, samt Rigsdagstidende 1928/29, Tillæg B, sp. 2170.

Rådet mener ikke, at ordningen bør opretholdes. Væsentlige principielle grunde taler for, at særlovsovertrædelser og straffelovsovertrædelser i almindelighed undergives de samme forældelsesregler; således er ordningen da også i Finland, Norge og Sverige, og denne ordning kan ventes opretholdt. Hertil kommer, at en så omfattende skøns­mæssig beføjelse med hensyn til foræld­sesspørgsmålets afgørelse som den, der er **hjemlet** i § 92, nr. 3, 2. pkt., må anses for betænkelig. Betingelserne for strafansvar bør angives i loven på en så præcis måde som muligt. Bestemmelsen indebærer også praktiske ulemper, idet anklagemyndighedens muligheder for at forudberegne rettens afgørelse af forældsesspørgsmålet ofte vil være meget begrænsede. For domstolene er det vanskeligt på grundlag af ordningen at udforme en praksis, der følger fastere retningslinier. Der bør næppe heller helt bortses fra, at ordningen indebærer, at overtræderen selv på intet tidspunkt kan vide sig sikker på, at ansvaret er forældet.

De forældelsesregler, som rådet foreslår, er fælles for straffelovs- og særlovsovertrædelser, jfr. herved straffelovens § 2.

Det er rigtigt, som anført under forarbejderne til de gældende regler, at der for visse særlovsovertrædelser er særlige opdagelsesvanskeligheder, som gør anvendelsen af de almindelige forældelsesregler betænkelig. Dette synspunkt bør imidlertid føre til, at der i de pågældende speciallove optages særregler, der angiver en længere forældelsesfrist end den der følger af de almindelige regler.

I det overvejende antal speciallove er overtrædelser alene sanktioneret med bødestraf, og uanset om man i straffelovens almindelige regler om forældelsesfrister lader disse bero på størrelsen af den konkret forskyldte straf for overtrædelserne eller strafferammen, jfr. herved bemærkningerne ovenfor i afsnit A, vil anvendelsen af straffelovens forældelsesregler på særlovsovertrædelser i de fleste

tilfælde medføre en forældelsesfrist for sådanne overtrædelser på 2 år.

Med henblik på at få behovet for særregler, der fastsætter længere forældelsesfrister, belyst, har rådet brevvekslet og haft mundtlige forhandlinger med forskellige ministerier.

Efter de oplysninger, der herved er tilvejebragt, synes der — bortset fra skatte- og afgiftslovgivningen, der omtales nedenfor kun inden for ganske få lovgivningsområder at være tilstrækkeligt grundlag for fastsættelse af særlige forældelsesfrister, jfr. rådets *udkast til lov om ændringer i forskellige lovbestemmelser om forældelse af strafansvar* og bemærkningerne til dette lovudkast nedenfor s. 35 ff.

2) *Visse straffelovsovertrædelser.*

Efter den gældende bestemmelse i straffelovens § 93, nr. 3, 1. pkt., er strafansvaret for overtrædelser af lovens kapitel 16 og § 296, stk. 1, nr. 2 og 3, stk. 2, og § 297 som nævnt uforældeligt. Det er samme synspunkt — nemlig at overtrædelserne jævnlige først opdages længe efter, at de er begået — som ligger til grund for denne regel og den almindelige regel vedrørende forældelse af særlovsovertrædelser, som er omtalt ovenfor. Det er derfor mindre konsekvent, at reglerne for de to sæt af overtrædelser er forskellige. At strafansvaret for de nævnte straffelovsovertrædelser er helt uforældeligt er også i sig selv mindre rimeligt, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 206.

Rådet finder, at de hensyn, der ligger til grund for den særlige forældelsesregel vedrørende §§ 296-297, kan tilgodeses, hvis der fastsættes en regel om, at forældelsesfristen i intet tilfælde er mindre end 5 år, jfr. udkastets § 93, stk. 2. Det foreslås, at denne regel også skal omfatte overtrædelser af straffelovens § 302 om bogføringsforseelser, der ligeledes jævnlige først opdages længe efter, at de er begået.

Heller ikke med hensyn til overtrædelser af straffelovens kapitel 16 om forbrudelser i offentlig tjeneste eller hverv finder rådet det rigtigt at opretholde den gældende ordning, hvorefter forældelse er udelukket. Man har overvejet, om der for disse overtrædelser, ligesom for de nævnte overtrædelser af §§ 296

97, burde fastsættes en minimumsfrist på 5 år, men er kommet til det resultat, at det bør foretrækkes, at forældelsesfristen i alle tilfælde bestemmes efter de almindelige regler om forældelsesfrister, som rådet har foreslået i § 93, stk. 1, og hvorefter fristens længde beror på den pågældende strafferammes maksimum. Økonomiministeriet har erklæret at kunne tilslutte sig forslaget herom. – Hvilken af de to nævnte løsninger, der vælges, har praktisk taget kun betydning med hensyn til overtrædelser af § 155, 1. pkt., og §§ 156-57. For overtrædelser af andre bestemmelser i kapitel 16 vil forældelsesfristen – på grund af strafferammerne – også efter de nævnte regler i udkastets § 93, stk. 1, i almindelighed blive 5 år (eller mere). Derimod omfatter strafferammen i § 155, 1. pkt., og §§ 156-157 kun bøde og hæfte, og for overtrædelser af disse bestemmelser vil § 93, stk. 1, føre til en forældelsesfrist på 2 år. Rådet finder imidlertid ikke dette betænkeligt. Bestemmelserne i §§ 155-157 har meget ringe praktisk betydning ved siden af tjenestemandsløvgivningens regler om disciplinærstraffe, og disse sanktioner kan efter rådets opfattelse anvendes, selv om strafansvaret efter straffeloven er forældet, jfr. også *Poul Andersen*, Dansk Forvaltningsret (5. udg.) s. 183 og 214. – Rådet mener herefter ikke, at der foreligger den fornødne grund til at fastsætte en særregel om forældelsesfristen for overtrædelser af kapitel 16. En sådan regel findes da heller ikke i den norske straffelov eller i det foreliggende norske udkast til forældelsesregler. På grund af de særlige ordninger vedrørende embedsansvar i Finland og Sverige får forældelses-spørgsmålet i disse lande en helt anden karakter end i Norge og Danmark.

Rådet er opmærksom på, at der i § 8 i lov nr. 117 af 15. april 1964 om ministres ansvarlighed er fastsat en minimumsfrist på 5 år. Denne regel er imidlertid begrundet i det særlige synspunkt, at strafansvaret for overtrædelse begået af en minister ikke bør kunne forældes, før valgperioden er udløbet, jfr. Folketingsstidende 1963/64, Tillæg A, sp. 264.

Man skal pege på, at strafforhøjelsesreglen i § 154 vedrørende visse berigelsesforbrydelser m. v. begået af personer i offentlig tjeneste og hverv kan medføre en forlængelse af forældelsesfristerne for de pågældende forbrydelser efter § 93.

3) *Overtrædelser af skatte- og afgiftslovgivningen.*

Efter rådets opfattelse er den gældende regel i § 92, nr. 3, sidste pkt., hvorefter strafansvaret for overtrædelser af skatte- og afgiftslove, hvorved pligtige ydelser søges unddraget det offentlige, er helt uforældeligt, ikke rimelig.

På den anden side må det erkendes, at der her er tale om en gruppe overtrædelser, der jævnligt kan holdes skjult over en længere periode, og at hensynet til retshåndhævelsens fornødne effektivitet for så vidt kan tale for anvendelse af en længere forældelsesfrist end den, der følger af de almindelige regler.

Rådet har haft forhandlinger om spørgsmålet med finansministeriet (departementet for told- og forbrugsafgifter og skattedepartementet).

Rigsadvokaten har i en skrivelse til rådet foreslået, at reglen i § 92, nr. 3, sidste pkt., erstattes med en regel, der fastsætter en forældelsesfrist på 5 år.

a) Departementet for told- og forbrugsafgifter har erklæret sig enig i rigsadvokatens forslag for så vidt angår *overtrædelse af told- og afgiftslovgivningen*. Departementet mener ikke, at opretholdelsen af reglen om uforældelighed er en nødvendig forudsætning for at sikre overholdelsen af afgiftsbestemmelserne. I praksis vil man allerede nu — oftest af bevismæssige grunde – indskrænke de undersøgelser, der foretages ved konstaterede afgiftsbevisigelser, til kun at omfatte forhold begået inden for de sidste 5 år. Departementet har derfor intet haft at indvende imod, at der på dette område fastsættes en forældelsesfrist på 5 år, medens en kortere frist ville svække kontrollens effektivitet.

Rådet foreslår herefter en bestemmelse i udkastets § 93, stk. 2, 2. pkt., hvorefter der gælder en forældelsesfrist på 5 år for »overtrædelser, hvorved nogen unddrager sig betaling af indirekte skatter, eller som er egnede til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne beløb«. Udtrykket »indirekte skatter« er foretrukket fremfor »afgifter«; det præciseres herved, at bestemmelsen alene omfatter overtrædelser af bestemmelser om afgifter, som har en fiskal karakter; også den gældende regel i § 92 har formentlig kun sigte på fiskale afgifter. Ved den foreslåede formulering er det i øvrigt søgt klargjort, at bestemmelsen omfatter både for-

sætlige og uagtsomme skatteunddragelser samt overtrædelser, der vel ikke indebærer nogen unddragelser, men dog efter deres beskaffenhed er egnede til at medføre en uberettiget fritagelse for skattebetaling, jfr. herved f. eks. toldlovens § 193.

b) Rådet finder, at der også bør gælde forældelsesregler med hensyn til overtrædelser, hvorved nogen undtager sig betaling af *direkte skatter*, eller som er egnede til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne skattebeløb, jfr. afsnit III i skattekontrolloven (lovbekendtgørelse nr. 29 af 30. januar 1964).

Som omtalt ovenfor har rigsadvokaten foreslået en forældelsesfrist på 5 år. Gennemførtes en regel herom, ville man opnå, at der på dette område kom til at gælde i hovedsagen ensartede regler i de nordiske lande.

I Norge er ordningen, at strafansvaret for skatte- og afgiftsovertrædelser forældes efter straffelovens almindelige regler, dog at forældelsesfristen normalt ikke kan være kortere end 5 år. I Sverige fandtes der før 1961 ingen særlige forældelsesregler på området; dette betød, at der gjaldt en forældelsesfrist på 5 år ved forsætlige forhold (falsk deklaration) og en frist på 2 år ved uagtsomme forhold (vårdsløs deklaration). I 1961 gennemførtes imidlertid en forældelsesmæssig særregel, således at også uagtsomme forhold nu er undergivet 5-årig forældelse. I Finland finder straffelovens almindelige forældelsesregler anvendelse.

Spørgsmålet om indholdet af forældelsesreglerne vedrørende overtrædelser af skattekontrolloven er fortsat genstand for forhandling mellem finansministeriet og straffelovrådet i forbindelse med visse andre strafferetlige lovgivningsspørgsmål vedrørende kontrolloven. Disse forhandlinger har ikke kunnet afsluttes, inden rådet i øvrigt var færdig med sit arbejde på den foreliggende betænkning, men ventes afsluttet i løbet af kort tid, og rådet vil snarest muligt derefter afgive en særskilt indstilling om spørgsmålet.

Det bemærkes, at rådets formulering af udkastets § 93, stk. 2, 2. pkt., der kun omfatter indirekte skatter, er af en foreløbig karakter, for så vidt som forældelsesreglen vedrørende overtrædelser af lovgivningen om direkte skatter til sin tid bør søges indarbejdet i bestemmelsen.

C. Spørgsmålet om forældelse af strafansvar for særlige alvorlige forbrydelser.

Efter de gældende regler i § 93, stk. 1, er strafansvaret for en overtrædelse, der ville medføre højere straf end fængsel i 1 år, uforældeligt, hvis den højeste for overtrædelsen foreskrevne straf overstiger fængsel i 6 år; dog kan påtale efter 10 års forløb kun ske efter justitsministerens bestemmelse, jfr. § 93, stk. 3.

I fremmed ret er det almindeligt, at forældelse kan ske også for de groveste forbrydelser; dette gælder også i Norge og Sverige samt i Finland (bortset fra visse statsforbrydelser).

Rådet finder det rimeligt, at der også i dansk ret fastsættes forældelsesfrister for sådanne forbrydelser. En sådan ordning synes ud fra principielle synspunkter at have fortrin fremfor den nuværende regel i § 93, stk. 3, der lader forældesspørgsmålet for de pågældende forbrydelser bero udelukkende på en konkret administrativ afgørelse. Betænkeligheder ved nyordningen kan vanskeligt tænkes at komme til at foreligge, når forældelsesfristerne bliver så lange som efter udkastet. Man må desuden lægge vægt på, at der ved denne ændring opnås overensstemmelse med ordningen i de andre nordiske lande.

Betænkeligheder kan dog gøre sig gældende med hensyn til ganske særlige kategorier af forbrydelser, således forbrydelser som omhandlet i lov om tillæg til borgerlig straffelov angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed, jfr. lovbekendtgørelse nr. 368 af 6. juli 1946, og lov nr. 395 af 12. juli 1946 om straf for krigsforbrydelser. Begge disse love indeholder da også bestemmelse om forbrydernes uforældelighed.

I forbindelse med den offentlige debat i anledning af, at forældelsesfristen for forsætlige drabs handlinger, der var begået under krigen, efter de tidligere regler i den tyske forbundsrepublik ville være udløbet den 8. maj 1965, har Europarådets rådgivende forsamling i en rekommandation opfordret ministerudvalget til at anmode medlemsregeringerne om at tage de fornødne skridt til at sikre, at forældelsesbestemmelser eller lign. ikke bevirker, at forbrydelser begået ud fra politiske, racemæssige eller religiøse motiver før og under 2. verdenskrig og i det hele forbrydelser mod menneskeheden forbliver ustraffet. Man har endvidere opfordret til nedsættelse af en ekspertkomité med den opgave at udarbejde en konvention til sikring af, at forbry-

deiser mod menneskeheden ikke kan være genstand for forældelse.

Europarådets ministerudvalg har imidlertid bl. a. under hensyn til, at den tyske forbundsrepublik har gennemført en forlængelse af den omhandlede forældelsesfrist, og at hele spørgsmålet som nedenfor nævnt er taget op til undersøgelse i De Forenede Nationer, stillet spørgsmålet i bero indtil videre.

Under FN's menneskerettighedskommissions møde i april 1965 blev vedtaget en resolution, hvori det fastslås, at FN bør bidrage til behandlingen af problemer i forbindelse med krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden, der indebærer alvorlige brud på folkeretten, og at man specielt bør undersøge mulighederne for at få det princip fastslået, at der i international ret ikke gælder nogen forældelse for sådanne forbrydelser. Med henblik herpå har man bl. a. anmodet generalsekretæren om at undersøge de enkelte retssystemer for at sikre, at forbrydelser af den omhandlede art ikke er genstand for forældelse.

Generalsekretariatet har påbegyndt arbejdet med henblik på at kunne forelægge en rapport for menneskerettighedskommissionen.

Rådet er tilbøjeligt til at mene, at en undtagelsesbestemmelse for den kategori af forbrydelser, hvorom der her er tale, kan være velbegrunder. Noget aktuelt behov herfor foreligger dog ikke, og da bestemmelsens nærmere afgrænsning kan være tvivlsom, foreslår man, at spørgsmålet om gennemførelse af en sådan bestemmelse afventer de internationale forhandlinger om spørgsmålet.

D. Yderligere bemærkninger til § 93.

Til stk. 1 og 2. I disse bestemmelser fastsættes forældelsesfristernes længde. Bortset fra reglen i stk. 1, nr. 1 (2. sætning) lægges alene vægt på strafferammerne for de pågældende forbrydelser.

Det er uden videre klart, at denne overgang til strafferammesystemet må medføre på visse punkter en skærpelse og på andre punkter en formildelse (forældelse i videre omfang) af den gældende forældelsesordning.

Til stk. 1, nr. 1 (1. sætning). En forældelsesfrist på 2 år gælder efter den nuværende bestemmelse i § 93, stk. 1, nr. 1, når den konkret forskyldte straf ville være bøde eller hæfte. Ville straffen være fængsel i 1 år eller derunder, er fristen 5 år (stk. 1, nr.2).

Efter udkastet gælder fristen på 2 år i alle tilfælde, hvor maksimum i strafferammen for

overtrædelsen ikke overstiger fængsel i 1 år, altså også i tilfælde, hvor den forskyldte straf ville være fængsel. Denne udvidelse af muligheden for forældelse er af meget begrænset betydning og må anses for ubetænkelig. De straffebestemmelser, hvis straffemaksimum er fængsel i 1 år eller i kortere tid, har praktisk taget altid også bøde og hæfte i strafferammen, og det er da disse sidstnævnte straffe, der vil blive anvendt i de fleste sager.

Bestemmelsen i 2. sætning af nr. 1 vil blive omtalt nedenfor i forbindelse med nr. 2.

Til stk. 1, nr. 2. Som nævnt er 5 års-risten i den gældende bestemmelse i § 93, stk. 1, nr. 2, anvendelig i alle tilfælde, hvor den forskyldte straf ville være fængsel i 1 år eller derunder. Ville straffen være fængsel i mere end 1 år, sker der forældelse efter stk. 1, nr. 3, på 10 år, medmindre rammen overstiger fængsel i 6 år.

5 års-ristens område bliver efter udkastets § 93, stk. 1, nr. 2, overtrædelser, hvis strafferamme ikke overstiger fængsel i 4 år.

Denne foreslåede regel medfører både udvidelse og begrænsning af forældelsesadgangen.

På den ene side hjemles 5 års-forældelse, selv om den forskyldte straf ville overstige fængsel i 1 år. Dette kan få betydning med hensyn til de berigelsesforbrydelser, som omfattes af den normale strafferamme for disse forbrydelser, jfr. § 285. Rådet kan ikke anse denne udvidelse for betænkelig.

På den anden side bliver bestemmelsen anvendelig i alle tilfælde, hvor en strafferammes maksimum er fængsel i over 1 - men ikke over 4 år — selv om den forskyldte straf alene ville være bøde eller hæfte. Herved sker tilsyneladende en betydelig skærpelse af de gældende regler, der for disse sidstnævnte tilfælde fastsætter en 2 årsfrist. Medens der i særlovgivningen, når bortses fra skatte- og afgiftslovgivningen, kun forekommer ganske få straffebestemmelser med et straffemaksimum på over fængsel i 1 år, indeholder straffeloven over 50 bestemmelser, der har maksimum på 2, 3 eller 4 års fængsel; langt de fleste af disse har tillige hæfte (eller bøde og hæfte) i rammen, og det fremgår af kriminalstatistikken, at overtrædelserne typisk medfører bøde- eller

hæftestraf; en overgang til det ændrede forældelsessystem vil således normalt betyde en længere forældelsesfrist. Hovedparten af de pågældende straffelovbestemmelser anvendes imidlertid kun sjældent i praksis. Af vigtigere bestemmelser, hvor maksimum overstiger fængsel i 1 år, men hvor bøde eller hæfte vil være en typisk reaktion, kan dog peges på straffelovens § 161, § 232, § 241, § 244, stk. 2, stk. 3, 1. pkt., og stk. 4, 2. pkt., § 249, stk. 2, § 252, § 266, § 268, § 285, stk. 2 og 3, § 287 og § 293, stk. 1, 2. pkt.

Ved vurderingen af, om denne skærpelse er acceptabel som en konsekvens af straffesystemet, må der lægges vægt på, at værdien af en overgang til dette system til dels beror på, at overgangen gennemføres konsekvent. Hertil kommer, at de overtrædelser, hvorom der er tale, gennemgående er af en sådan beskaffenhed, at forældelsesspørgsmålet forholdsvis sjældent opstår i praksis. Endvidere kan peges på, at eventuelle uheldige virkninger af ændringen kan hindres gennem tiltalefravald. Rådet må dog nære nogen betænkelighed ved en ændring, der medfører, at også bødeforseelser, herunder rene bagatelorseelser, kan påtales og pådømmes inden for en 5 års-periode. Dette synspunkt ligger til grund for den regel, der er foreslået i udkastets § 93, stk. 1, nr. 1, 2. sætning, hvorefter forældelsesfristen, uanset strafferammens maksimum, er 2 år, når den konkret forskyldte straf for overtrædelser ikke ville overstige bøde. En sådan regel vil ikke i væsentlig grad betyde en tilsidesættelse af de praktiske hensyn, som er en del af begrundelsen for straffesystemet; der er en nogenlunde fast praksis for, hvilke typer af overtrædelser der alene medfører bøde. Den opfattelse, der ligger til grund for den her omtalte undtagelsesregel, bygger i øvrigt på følgende betragtning: Hensynet til at opnå ensartet nordisk lovgivning taler vel med meget betydelig vægt for en overgang til straffesystemet. Indførelsen af dette system i Danmark rejser imidlertid visse særlige problemer, fordi strafferammerne her i landet hidtil er blevet udformet uden nogen hensyntagen til forældelsesspørgsmålet. Det kan derfor være velbegrundet, at en *fuldstændig* indførelse af straffesystemet afventer den revision af straffelovens straffesystem, som efterhånden vil kunne finde

sted. Selv om undtagelsesregler for bødeforseelser således gennemføres som en midlertidig modifikation af systemet, er udkastet dog udtryk for en principiel tilslutning til den ordning, der gælder i de andre nordiske lande.

Til stk. 1, nr. 3, 4 og 5. Efter den nuværende regel i § 93, stk. 1, nr. 3, finder 10 års-fristen anvendelse, når den forskyldte straf ville overstige 1 år, men strafferammen ikke overstiger 6 år; ved grovere forbrydelser (den forskyldte straf over 1 år og rammen over 6 år) sker ingen forældelse, men påtalespørgsmålet skal i hvert enkelt tilfælde afgøres af justitsministeren.

Der foreslås nu en 10 års-frist, når rammen ikke overstiger fængsel i 10 år - en 15 års-frist, når rammen ikke overstiger fængsel i 16 år - og en 25 års-frist, når rammen omfatter fængsel på livstid.

Det er uden videre klart efter det anførte, at de foreslåede regler indebærer en udvidelse af mulighederne for forældelse; dette gælder med hensyn til alle tilfælde, hvor en forskyldt straf overstiger fængsel i 1 år og rammen fængsel i 6 år. Der er i denne forbindelse vel navnlig grund til at pege på følgende bestemmelser i straffeloven: § 172, stk. 1, § 245, stk. 2, og § 286, jfr. §§ 278-280 og § 283 (hvor maksimum er 8 år), § 210, stk. 1, 2. pkt., og § 288, stk. 1 (hvor maksimum er 10 år), § 166-67, § 181 og § 222, stk. 2 (12 år), § 288, stk. 2 (16 år) og § 180, § 216 og § 237 (livstid); hertil kommer en række vide strafferammer i lovens kapitler 12-13 om statsforbrydelser m. v. Der henvises til bemærkningerne ovenfor s. 16 f vedrørende spørgsmålet om forældelse af strafansvar for de groveste forbrydelser.

De nye regler vil på den anden side betyde en forlængelse af forældelsesfristen for så vidt angår overtrædelser, der alene ville medføre fængselsstraf i 1 år eller derunder (idet strafansvaret for sådanne overtrædelser efter de gældende regler forældes allerede efter 5 år). Denne skærpelse vil bl.a. få betydning med hensyn til dokumentfalsk (der ikke omfattes af § 172, stk. 2) samt overtrædelse af § 222 og § 244, stk. 3, 3. pkt., og stk. 4, 3. pkt. Denne konsekvens af straffesystemet finder rådet i og for

sig mindre heldig, men man finder dog ikke, at den indebærer sådanne betænkeligheder, at det er påkrævet at fravige systemet. Den forlængelse af fristen, hvorom der bliver tale, kan ikke antages at ville få væsentlig praktisk betydning.

Når udkastets § 93, stk. 1, i det væsentlige lader forældelsesfristens længde bero på den højeste straf, der er foreskrevet for overtrædelsen, rejser der sig nogle fortolkningsproblemer med hensyn til betydningen af såkaldte formildende og skærpnde omstændigheder og strafforhøjelses- og strafnedsættelsesgrunde.

Udgangspunktet er naturligvis, at maksimum i strafferammen for den pågældende overtrædelse er afgørende. Er strafferammen – som det meget hyppigt er tilfældet – udformet således, at en højere straf kan anvendes »under skærpnde omstændigheder« eller »under særlige omstændigheder«, vil denne højere straf være afgørende for forældelsesfristens længde, også selv om der ikke i det konkrete tilfælde foreligger »skærpnde« eller »særlige« omstændigheder; dette vil bl. a. være af betydning med hensyn til overtrædelser af § 130, § 161, § 182, § 241 og § 249, stk. 2. Rammer, der angiver en lavere straf »under formildende omstændigheder«, jfr. herved f.eks. § 119, stk. 1, § 175, stk. 1, § 176, stk. 1, § 178, § 213, stk. 1, § 229, stk. 1, og § 232 er uden betydning for forældesspørgsmålet.

Er der hjemlet strafforhøjelse (adgang til at fravige strafferammens maksimum) under nærmere angivne betingelser, og er disse betingelser opfyldt, er det maksimum, der følger af reglen om strafforhøjelse, afgørende, jfr. herved § 83, stk. 1, § 231 og § 247. Regler om strafnedsættelse er kun af betydning for forældesspørgsmålet, for så vidt de indebærer en obligatorisk fravigelse af rammens maksimum; er gerningsmanden under 18 år, kan han ifølge § 84, stk. 1, nr. 2, ikke idømmes strengere straf end fængsel i 8 år, og forældelsesfristen vil således, uanset lovovertrædelsens grovhed, ikke kunne overstige 10 år. Antages omstændigheder som anført i § 85, der er en obligatorisk nedsættelsesregel, at foreligge, vil fængsel på livstid ikke kunne anvendes, og de nævnte om-

stændigheder vil således kunne medføre, at forældelsesfristen bliver 15 i stedet for 25 år.

Det vil undertiden kunne forekomme tvivlsomt, hvorvidt der foreligger en skærpnde omstændighed inden for lovovertrædelsens ramme, en strafforhøjelses- eller nedsættelsesgrund - eller udformning af en ny selvstændig lovovertrædelse. Den i §§ 285-287 indeholdte regulering af straffastsættelsen ved berigelsesforbrydelser bør — uanset de anvendte kriteriers vaghed («særlig grov beskaffenhed«, »ringe strafværdighed« m.v.) - betragtes som en opspaltning i forskellige forbrydelseskategorier, således at denne opspaltning er relevant for forældelsesfristernes længde. Et udpræget gramsetilfælde er § 293, stk. 1, der dog også synes at burde anvendes således, at forældelsesfristen kun er 2 år, medmindre der foreligger »skærpnde omstændigheder«.

De ovenfor skitserede retningslinier for fortolkningen stemmer med, hvad der gælder efter norsk og svensk ret, jfr. *Andenæs*, Almindelig strafferett, s. 490 f, og *Tore Strömberg*, Åtalspreskription, s. 101 ff.

Til stk. 2. Der henvises til de ovenfor under B, 2 og 3 anførte bemærkninger om de lovovertrædelser, der omfattes af denne bestemmelse.

Til stk. 3. Den gældende bestemmelse i § 93, stk. 2, angår tilfælde, hvor nogen har begået flere lovovertrædelser, for hvilke strafansvaret ville være forældet, hvis hvert forhold blev bedømt for sig. Efter bestemmelsen indtræder forældelse da kun, »hvis den for samtlige lovovertrædelser under ét forskyldte straf ikke overstiger de i stk. 1 fastsatte grænser«.

Bestemmelsen blev optaget i straffeloven ved straffelovsændringen i 1939 og var begrundet i enkelte retsafgørelser efter de tidligere regler, som fandtes mindre rimelige, jfr. herved *H. H. Holm* i UfR 1935 B, s. 277-80, og 1936 B, s. 42-46.

Om bestemmelsen kan i øvrigt henvises til *Krabbe* i UfR 1939 B, s. 204, *Krabbe* (4. udg.), s. 334. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 203, og *Tryde* i UfR 1953 B, s. 253.

Efter rådets opfattelse er bestemmelsen i § 93, stk. 2, uheldig. Den er i flere henseender uklar. Bestemmelsen angår spørgsmålet

om, hvilken strafstørrelse der skal lægges til grund ved beregningen af forældelsesfristens længde efter § 93, stk. 1, men indeholder ingen regel om, fra hvilket tidspunkt fristen skal regnes. Bestemmelsen angår direkte kun det tilfælde, hvor samtlige overtrædelser isoleret bedømt er forældede. Det er tvivlsomt, om reglen (analogt) kan anvendes, hvis kun nogle af overtrædelserne er forældede efter en enkelt-vurdering. Reale hensyn taler for en bekræftende besvarelse af dette spørgsmål, som ikke kan anses for endeligt afgjort i retspraksis. — Efter ordlyden er det uklart, om forældelsesfristen i de i § 89 omhandlede situationer skal beregnes på grundlag af tillægsstraffens størrelse — eller på grundlag af summen af denne straf og den tidligere idømte straf. Den førstnævnte løsning er nu fastslået i retspraksis, jfr. bl.a. UfR 1952, s. 1017 H. — Efter bestemmelsens ordlyd er den anvendelig, selv om et af forholdene isoleret bedømt var forældet, før det næste blev begået. Denne fortolkning er dog reelt urimelig og næppe nødvendig. — En mere generel indvending imod bestemmelsen er, at den ved sin usmidige udformning er for vidtgående i retning af at udelukke forældelse; der kan ikke tages hensyn til, om overtrædelserne er ligeartede eller uligeartede eller til deres indbyrdes grovhed og — i hvert fald kun i begrænset omfang — til tidsafstanden mellem overtrædelserne.

Med hensyn til tilfælde, hvor flere lovovertrædelser er begået *ved samme handling* (»idealkonkurrence«), f.eks. overtrædelse af straffelovens § 210 og § 222, foreslår rådet en regel, hvorefter forældelsesfristen for alle handlingerne skal bestemmes efter den strafferamme, der har det højeste maksimum. Reglen er i sit princip i overensstemmelse med den gældende regel i § 93, stk. 2 (jfr. herved § 88, stk. 1), men har på grund af forslaget om overgang til strafferammesystem måttet udformes på en anden måde.

Bortset fra »idealkonkurrence« kunne reglen i § 93, stk. 2, vel være rimelig i visse tilfælde, hvor der *ved flere handlinger* er begået ensartede lovovertrædelser (»ligeartet realkonkurrence«). Selv i sådanne tilfælde vil der dog kun undtagelsesvis foreligge praktisk trang til at kunne inddrage ældre forhold, der — isoleret bedømt — er forældede, under en straffesag, der er rejst på grund af

nyere forhold. Det kommer herved i betragtning, at en flerhed af handlinger undertiden udgør én forbrydelse, således at forældelsesfristen først begynder at løbe fra den sidste handling. Under hensyn hertil og til, at en rimelig afgrænsning af reglen med henblik på sådanne tilfælde næppe lader sig udforme, finder rådet det rigtigst at blive stående ved den foreslåede regel om »idealkonkur-

Til § 94.

Denne bestemmelse angår *forældelsesfristens udgangspunkt og dens afbrydelse og suspension*.

Bestemmelsen er i hovedsagen i overensstemmelse med den gældende regel i § 94.

Til stk. 1. Denne bestemmelse, der er affattet ganske som 1. pkt. i den gældende regel i § 94, rejser visse fortolkningsspørgsmål, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 207. Om den tilsvarende bestemmelse i den svenske straffelov kan henvises til den udførlige fremstilling i *Tore Strömberg*, Åtalspreskription, s. 115–189, samt s. 200–213 (hæleri). Det drejer sig navnlig om problemer vedrørende de forskellige typer af de såkaldte enhedsforbrydelser, herunder tilstandsforbrydelser, unkladelsesforbrydelser og vedvarende forbrydelser, jfr. også *Hurwitz*, Almindelig del, s. 17–21.

Efter rådets opfattelse er det ikke påkrævet og næppe heller hensigtsmæssigt i lovtæksten at tage stilling til disse spørgsmål.

For så vidt angår tilstandsforbrydelser må det som almindelig regel gælde, at fristen ikke kan begynde at løbe, så længe den ulovlige tilstand består, og der er mulighed for at berigtige tilstanden. Med hensyn til unkladelsesforbrydelser må den almindelige regel på tilsvarende måde være, at fristen først kan begynde at løbe, når handlepligten er opfyldt eller bortfaldet, eller dens opfyldelse er blevet umulig.

Blandt straffelovsovertrædelser kan navnlig ulovlig omgang med hittegods samt hæleri give anledning til tvivl.

For så vidt angår den førstnævnte af disse forbrydelser, må fristen efter rådets opfattelse regnes fra det tidspunkt, da gerningsmanden »tilegner« sig den pågældende ting;

denne opfattelse er i overensstemmelse med landsretsdommen i UfR 1950, s. 403 O.

Med hensyn til hæleri er problemet vanskeligere. Består hæleri i køb af f. eks. stjalne varer, som køberen ikke straks forbruger, men beholder, er det efter almindelig opfattelse en væsentlig bestanddel af forbrydelsen, at hæleren herved forholder ejeren tingen (»forholdelseshæleri«); det har sammenhæng med dette synspunkt, når det antages, at køberen kan straffes, selv om han først efter købet bliver bekendt med, at de købte ting hidrører fra en berigelsesforbrydelse. Det kunne for så vidt forekomme konsekvent at antage, at forældelsesfristen ikke kunne begynde at løbe, så længe hæleren havde tingen i sin besiddelse. Består hæleriet i, at hæleren »ved fordølgelse . . . virker til at sikre en anden udbyttet af en sådan forbrydelse«, jfr. § 284 i slutningen (»fordølgelseshæleri«), kan det efter den karakteristik, loven har givet forbrydelsen, forekomme mest konsekvent at regne forældelsesfristen fra det tidspunkt, da fordølgelsen ophører. Det er imidlertid rådets opfattelse, at det med hensyn til både »forholdelseshæleri« og »fordølgelseshæleri« må anses for rigtigst, at fristen regnes fra tingens modtagelse. Den forholdelse eller fordølgelse, som hæleren foretager, er ikke forskellig fra den forholdelse eller fordølgelse, som foretages f. eks. af tyven, når denne vælger selv at beholde varerne. Alligevel regnes forældelsesfristen ved tyveri i alle tilfælde fra tyveriets tidspunkt, dvs. fra det tidspunkt, da tyven borttager tingen fra besidderen. Det vil herefter i forhold til, hvad der gælder med hensyn til forældelse ved tyveri, være urimeligt, om forældelsesfristen ved hæleri regnes fra noget senere tidspunkt end tingens modtagelse. I de forholdsvis sjældne sager om hæleri, hvor hæleren ikke ved modtagelsen vidste, at tingen hidrørte fra en berigelsesforbrydelse, men på et senere tidspunkt har fået kundskab herom, kan forældelsesfristen først regnes fra dette sidstnævnte tidspunkt.

Til stk. 2. Den gældende regel i § 94, stk. 1, 2. pkt., angår tilfælde, hvor en handlings strafbarhed er »gjort afhængig af en senere begivenhed«. Denne bestemmelse må efter sine forarbejder fortolkes som alene sigtende til de sjældne tilfælde, hvor en handlings

strafbarhed forudsætter efterfølgende objektive omstændigheder, »hvis indtræden ikke står i nogen nødvendig forbindelse med handlingen«, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 207. De eneste eksempler herpå i straffeloven af praktisk betydning er §§ 290, stk. 1 og 300, stk. 2, hvorefter påtale forudsætter senere indtrådte forgæves udlægsforretning, konkurs m. v. Med hensyn til sådanne tilfælde bestemmer § 94, stk. 1, 2. pkt., at forældelsesfristen først skal regnes fra den pågældende efterfølgende begivenheds indtræden.

Denne regel foreslår rådet opretholdt.

For så vidt angår tilfælde, hvor strafbarhed er betinget af, at en handling medfører en følge, er det den gældende ordning, at forældelsesfristen allerede begynder at løbe fra det tidspunkt, da den strafbare handling er foretaget (afsluttet), selvom følgen først indtræder senere. Rådet foreslår denne ordning ændret, således at fristen regnes fra følgens indtræden. Det er sjældent, at der hengår længere tid mellem handling og følge, og den foreslåede ændring er derfor ikke af væsentlig praktisk betydning. Det må dog anses for rigtigst, at fristen først begynder at løbe, når det strafbare forhold fuldt ud er realiseret; specielt med hensyn til uagtsomme følgedelikter, hvor der ikke kan straffes for forsøg, må det forekomme mindre rimeligt, at forældelsesfristen efter den gældende regel kan begynde at løbe på et tidspunkt, hvor der endnu ikke er mulighed for påtale, jfr. også *Hurwitz*, Almindelig del, s. 207–08. Rådets forslag er i overensstemmelse med norsk og svensk ret.

Ved formuleringen » . . . strafbarheden . . . påvirkes af en indtrådt følge . . . « sigtes til tilfælde, hvor der er hjemlet strafforhøjelse, når en forsætlig lovovertrædelse har haft en uforsætlig følge, jfr. straffelovens § 20. En lignende formulering er anvendt i lovens § 9.

Til stk. 3. Bestemmelsen vedrører udskydelse af det tidspunkt, fra hvilket forældelsen begynder at løbe, i tilfælde, hvor den strafbare handling er begået på et dansk skib uden for dansk farvand; i disse tilfælde skal fristen først regnes fra den dag, da skibet er kommet til dansk havn, dog at fristens ud-

gangspunkt efter denne regel ikke kan udskydes i mere end 1 år.

Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 94, stk. 2, med den ene modifikation, at reglen om forældelsens påbegyndelse ved skibets ankomst til en udenlandsk havn med dansk konsulat, er opgivet. Det forhold, at der i en anløbshavn er dansk konsulat, er ikke ensbetydende med, at en effektiv retsforfølgning vil kunne påbegyndes, og rådet har derfor ikke fundet det hensigtsmæssigt, at dette forhold fortsat skulle være af betydning for forældelsen.

Rådet har overvejet, om det er påkrævet at opretholde den her omtalte særlige bestemmelse om forældelsesfristens udgangspunkt, og har drøftet spørgsmålet med handelsministeriet. Rådet finder herefter, at det er rigtigt at bevare bestemmelsen (med den ovennævnte ændring), navnlig med henblik på overtrædelser af sølovgivningen. Forældelsesfristen for ansvar efter denne lovgivning vil blive 2 år. Det vil — særlig med hensyn til overtrædelser, der har medført søulykker — være betænkeligt, om sådanne overtrædelser skal anses for forældet allerede 2 år efter, at de er begået: overtrædelserne vil jævnligt være begået på skibe, der kun kommer i dansk havn med længere tids mellemrum.

Til stk. 4, 1. pkt. Bestemmelsen angår afbrydelse af forældelse. Efter den gældende regel i § 94, stk. 1, 3. pkt., afbrydes forældelse ved »ethvert rettergangsskridt, hvorved den pågældende er *betegnet som sigtet*«. Denne formulering er for så vidt mindre adækvat, som det antages, at forældelse kan afbrydes, selv om den pågældende ikke er *betegnet som sigtet*, - når der dog er foretaget »indenretlige skridt . . . med bestemt præg af at være rettet mod den pågældende som sigtet«, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 212. Rådet foreslår en ny formulering af bestemmelsen: ». . . rettergangsskridt, hvorved den pågældende *sigtes* for forholdet«. Denne formulering er i overensstemmelse med den, der anvendes i § 61, stk. 2. Der tilsigtes ikke herved nogen realitetsændring i den gældende ordning, hvorefter det anses for tilstrækkelig til afbrydelse af forældelsen, at en forundersøgelserbegæring eller begæring om indenretligt efterforskningsforhør er indleveret til retten til berømmelse.

Rådet har overvejet, om ikke forældelsesfristen burde kunne afbrydes ved politimæssige skridt (anholdelse, afhøring) over for den pågældende, hvorved denne sigtes for overtrædelser. Den nugældende regel kan ses i sammenhæng med den mere fremtrædende rolle, domstolene tidligere spillede på undersøgelsesstadiet i straffesager. I forhold til den nuværende procesordning, hvor tyngdepunktet er flyttet til den udenretlige efterforskning, ville det i og for sig være konsekvent at lade udenretlige skridt afbryde forældelse. Rådet finder dog, at den gældende afbrydelsesregel ved dens krav om rettergangsskridt indeholder en garanti imod, at afbrydelse sker ved skridt, der savner rimeligt grundlag, og mener, at denne garanti bør bevares.

Endvidere har man overvejet, om det er rigtigt at lade et rettergangsskridt afbryde forældelsesfristen, før den pågældende er underrettet om skridtet (som nævnt ovenfor antages f. eks. *indlevering til retten* af forundersøgelserbegæring at afbryde forældelse). Rigsadvokaten har på grundlag af anklagemyndighedens erfaringer, bl. a. i skatte- og valutasager, udtalt, at en ændring på dette punkt vil betyde en uheldig svækkelse af mulighederne for retsforfølgning i tilfælde, hvor overtræderen har søgt at unddrage sig ansvaret ved flugt. Rådet mener da heller ikke, at den gældende ordning giver anledning til betænkeligheder. Man lægger herved vægt på to forhold. Afbrydelsen forudsætter et *indenretligt* skridt. Og afbrydelsen mister sin afbrydende virkning, hvis den ikke følges op, jfr. de yderligere bestemmelser i udkastets § 94, stk. 5, og bemærkningerne hertil nedenfor.

Til stk. 4, 2. og 3. pkt.

Disse bestemmelser er nye.

Reglen i 2. pkt. angår sager, der efter retsplejelovens § 931 kan afgøres ved bødeforelæg udfærdiget af politiet (bøder på indtil 300 kr.). Det foreslås, at forældelsesfristen i sådanne sager kan afbrydes ved, at den sigtede gøres bekendt med forelægget og således uden rettergangsskridt. Er en sag iøvrigt egnet til afgørelse ved bødeforelæg, er det uheldigt, om hensynet til forældelsesfristens afbrydelse skal gøre det nødvendigt, at sagen indbringes for retten. Bestemmelsen

er i overensstemmelse med det foreliggende norske lovudkast om forældelse.

Bestemmelsen i 3. pkt. tager sigte på de regler i særlovgivningen, hvorefter administrative myndigheder (ministerier, direktorater m.v.) kan pålægge bødestraf; det drejer sig navnlig om regler inden for de fiskale og erhvervsregulerende love. Også her gælder, at det er uheldigt, om sagerne skal indbringes for retten alene for at opnå en afbrydelse af forældelsesfristen. Det foreslås derfor, at fristen kan afbrydes ved, at den administrative myndighed gør den pågældende bekendt med, at han er sigtet for overtrædelsen; sigtelsen må indeholde en angivelse af de lovbestemmelser, for hvis overtrædelse han er mistænkt, og en vis nærmere gerningsbeskrivelse.

Til stk. 5. Rådet har ikke fundet grundlag for at foreslå realitetsændringer med hensyn til de gældende bestemmelser i § 94, stk. 1, 4. og 5. pkt. Det bør således fortsat være hovedreglen, at en strafforfølgning, som standses på ubestemt tid, ikke afbryder (medfører suspension af) forældelsesfristen.

Udtrykket »standses . . . forfølgning« i den gældende regel i § 94, stk. 1, 4. pkt., omfatter også de sædvanlige tilfælde, hvor anklagemyndigheden frafalder tiltale, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 212. Der savnes imidlertid en nærmere bestemmelse om, hvorvidt forældelse kan indtræde som følge af tiltalefrafald, der – efter forældelsesfristens udløb – omgøres af den overordnede anklagemyndighed i henhold til reglerne i retsplejelovens § 721, stk. 3, eller § 826. Forholdet er ikke af større praktisk betydning, men straffelovrådet har dog fundet det rimeligt i udkastets § 94, stk. 5, 1. pkt., på linie med det foreliggende norske lovudkast at optage en bestemmelse om, at et tiltalefrafald, der inden for den almindelige omgørelsesfrist ændres af den overordnede anklagemyndighed, ikke kan tillægges betydning i forældelsesmæssig henseende.

Den gældende regel i § 94, stk. 1, 5. pkt., hvorefter »forfølgningstiden« ikke medregnes ved forældelsesfristens beregning, når standsningen af forfølgningen (på ubestemt tid) skyldes, at sigtede har »unddraget sig« forfølgningen, foreslår rådet opretholdt.

Udtrykket »unddraget sig« omfatter ikke alle tilfælde, hvor standsningen beror på sigtedes forhold, men alene tilfælde, hvor sigtede, f. eks. ved udrejse af landet, har handlet med det motiv at undgå strafforfølgningen (modsat f. eks. rejse til udlandet for at opnå ansættelse i stilling); landsretsdommen i UfR 1949, s. 662 0, synes at bygge på en videre fortolkning.

Udtrykkene »Standses den påbegyndte forfølgning på ubestemt tid . . .« og »forfølgningstiden« indebærer visse fortolknings-spørgsmål, som det næppe er muligt at afklare i lovtæksten, jfr. eksempelvis sagen i UfR 1965, s. 907 0.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvornår forfølgningen må anses for standset på ubestemt tid, synes det ikke muligt at lade det tidspunkt, da sagen formelt forsynes med påtegning om, at undersøgelsen stilles i bero, være eneafgørende. Efter det for rådet oplyste er det noget tilfældigt, hvornår denne påtegning gives. Normalt vil en sådan resolution — under forudsætning af, at den ikke ændres af den overordnede anklagemyndighed — dog kunne tages som udtryk for, at forfølgningen i hvert fald må anses for standset fra resolutionens tidspunkt. Afgørende for, om forfølgningen kan anses for standset på et bestemt tidspunkt, må i øvrigt være en samlet vurdering af den virksomhed, politiet på dette tidspunkt udfolder med hensyn til sagen. Det forhold, at politiet under efterforskningen har tilvejebragt grundlag for en sigtelse mod en bestemt person, hvis opholdssted er ukendt, og at retten har afsagt anholdelsesbeslutning vedrørende den pågældende, som derefter efterlyses af politiet, kan efter rådets opfattelse ikke i sig selv hindre, at forældelsesfristen på ny begynder at løbe. Denne opfattelse er i overensstemmelse med anklagemyndighedens praksis, hvor sager slutes på grund af forældelse ved udløbet af forældelsesfristen regnet fra den strafbare virksomheds ophør, uanset om der i mellemtiden er afsagt anholdelseskendelse eller foretaget andre retslige skridt, såsom beslaglæggelse af regnskaber, korrespondancer o. lign., hvis disse skridt ikke har kunnet følges op.

Udtrykket »forfølgningstiden« omfatter den tid, der løber fra forældelsesfristens afbrydelse ved rettergangsskridt, og indtil for-

følgingen må anses for standset på ubestemt tid, jfr. ovenfor.

Til § 95.

Bestemmelsen er i hovedsagen i overensstemmelse med den gældende regel i § 95, stk. 1. Der foreslås dog en ny bestemmelse om forældelse af adgangen til *konfiskation*.

Straffelovens § 95 indeholder regler om forældelse af foranstaltninger efter lovens §§ 62-73 og 79. Af bestemmelsen antages modsætningsvis at følge, at konfiskationsansvar ikke forældes, jfr. således f. eks. dommene i UfR 1937, s. 693 H, 1952, s. 917 V (konfiskation af overpris efter prisloven) og 1953, s. 880 0 (værdikonfiskation efter vareforsyningsloven). Der henvises i øvrigt til *Krabbe*, s. 238, samt til *Hurwitz*, Almindelig del, s. 214-15 og 574, med kritiske bemærkninger. At der er gået lang tid, siden den strafbare handling blev begået, er således en omstændighed, der alene kan tillægges betydning gennem tiltalefrafald eller ved, at domstolene, hvis konfiskationsregien er fakultativ, undlader konfiskation eller nedsætter konfiskationstilsvaret.

Denne ordning er ikke tilfredsstillende. For så vidt konfiskation er af pønalt karakter, er det åbenbart, at udgangspunktet må være, at adgangen til konfiskation forældes sammen med forældelsen af strafansvaret. Med hensyn til udbyttekonfiskation henvises til bemærkningerne nedenfor.

Rådet mener, at det bør fastslås som en hovedregel, at konfiskation ikke kan ske, når strafansvaret for den pågældende lovovertrædelse er bortfaldet ved forældelse. Denne hovedregel bør dog formentlig modificeres ved en bestemmelse om, at forældelsesfristen med hensyn til konfiskation i intet tilfælde er mindre end 5 år. Dette må ses i sammenhæng med, at konfiskation typisk anvendes ved overtrædelser (af særlovgivningen), der alene medfører bødestraf. I disse tilfælde kan strafansvaret forældes allerede efter 2 års forløb.

Med hensyn til udbyttekonfiskation efter straffelovens § 75, stk. 1, foreslås en bestemmelse om, at forældelsesfristen i intet tilfælde er mindre end 10 år. Når udbyttet af en lovovertrædelse fortsat er i behold, kan det forekomme urimeligt, om adgangen til at inddrage det afskæres på kortere tid. Er ud-

byttet derimod ikke længere i behold, bør konfiskation i almindelighed undlades, hvis der er forløbet 5 år, og strafansvaret er forældet; det bemærkes herved, at konfiskation efter § 75, stk. 1, er fakultativ.

Forældelsesfristerne skal regnes fra gerningstiden, jfr. udkastets § 94, også i tilfælde, hvor der er spørgsmål om konfiskation efter straffelovens § 76, stk. 4, over for senere erhververe af konfiskationsobjektet.

Med hensyn til *r etlighedsfrakendelse* bestemmer den gældende regel i § 95, stk. 1, at frakendelse efter § 79 ikke kan ske, når strafansvaret er bortfaldet ved forældelse. Denne bestemmelse foreslås udvidet til også at omfatte retlighedsfrakendelse i henhold til bestemmelser i særlovgivningen.

Herudover foreslås det i overensstemmelse med, hvad der antages efter de gældende regler, udtrykkeligt foreskrevet, at *pålæg i henhold til § 236* ikke kan gives, når strafansvaret for den pågældende handling er forældet. Bestemmelsen herom er overvejende formelt begrundet; i praksis vil der næppe foreligge spørgsmål om meddelelse af sådant pålæg, når der er gået så lang tid, efter at den strafbare handling er begået, at strafansvaret er forældet.

Endvidere foreslås det udtrykkeligt fastslået, at der ikke kan træffes bestemmelse om *domskundgørelse* efter § 164, stk. 4, når strafansvaret for falsk anmeldelse er forældet. Dette følger i øvrigt formentlig allerede af en fortolkning af § 164, stk. 4, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 215.

Af den foreslåede affattelse af § 95 følger modsætningsvis, at reglerne om forældelse ikke gælder med hensyn til *mortifikation* af ærefornærmende sigtelse efter § 273, stk. 1, eller *pålæg* efter § 273, stk. 2, om betaling af omkostninger ved kundgørelse af dom for en sådan sigtelse. Dette er i overensstemmelse med, hvad der efter rådets opfattelse må anses for gældende ret, jfr. i øvrigt *Krabbe*, s. 340 og 640, og *Hurwitz*, Almindelig del, s. 215, og Speciel del, s. 359.

For så vidt angår *mortifikation* foreslår rådet, at der i § 96, stk. 5, optages en bestemmelse om forældelse af den private påtaleret og af retten til at begære offentlig påtale (jfr. § 275). Det er således kun med hensyn til den offentlige påtaleret efter retsplejelovens § 725, stk. 3, at adgangen til

mortifikation bliver uforældelig; efter rådets opfattelse giver denne bestemmelse (». . . en offentlig interesse kræver, . . . offentlig forfølgning, . . .«) en tilstrækkelig begrænsning i adgangen til at rejse offentlige mortifikationssager vedrørende ældre forhold.

Pålæg efter § 273, stk. 2, bør efter rådets opfattelse kunne gives ikke alene, når den pågældende dømmes for en strafbar sigtelse, men også i de tilfælde, hvor dommen på grund af strafansvarets forældelse kun lyder på mortifikation. For at præcisere dette foreslås en ændret affattelse af § 273, stk. 2.

Den gældende bestemmelse i § 95 indeholder — foruden reglen i stk. 1, hvorefter adgangen til at anvende visse strafferetlige retsfølger forældes sammen med strafansvaret («afledet forældelse») - en regel i stk. 2 om selvstændig forældelse på 10 år af adgangen til at idømme foranstaltninger efter §§ 62-73. Denne bestemmelse tager sigte på forbrydelser, for hvilke strafansvaret efter den gældende regel i straffelovens § 93 er uforældeligt, dvs. forbrydelser, der ville medføre højere straf end fængsel i 1 år og har en strafferamme med maksimum over 6 års fængsel. Bestemmelsen har ikke nævneværdig selvstændig betydning og vil heller ikke kunne få det efter udkastets regler om forældelsesfrister (udkastets § 93). Rådet finder således ingen grund til at foreslå nogen tilsvarende bestemmelse i det foreliggende udkast.

Til § 96.

Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 96, men der foreslås enkelte ændringer.

Bestemmelsen er for så vidt af processuel karakter, som den alene angår forældelse af den private påtaleret og af adgangen til at begære offentlig påtale. Denne forældelse betager i almindelighed ikke det begåede forhold dets karakter af et strafbart forhold, så længe der ikke er sket forældelse efter §§ 92-94; bestemmelsen berører ikke den offentlige påtaleret, som er hjemlet ved siden af privat påtaleret, jfr. retsplejelovens § 725, stk. 3, og straffelovens § 244, stk. 5; visse bestemmelser, hvorefter offentlig påtale er betinget af begæring, indeholder en undta-

gelsesregel om, at offentlig påtale kan ske uden begæring, når almene hensyn kræver det, jfr. straffelovens § 249 og § 305, stk. 1; heller ikke sådan påtale berøres af § 96. På den anden side kan et forholds materielle strafbarhed være bortfaldet ved forældelse efter §§ 92-94, før § 96 ville have ført til påtaleforældelse - idet fristen efter §§ 92-94 har et tidligere udgangspunkt end fristen efter § 96; rejses i et sådant tilfælde privat søgsmål, må der statueres frifindelse efter §§ 92-94.

Rådet har overvejet at foreslå, at bestemmelsen i § 96 under hensyn til sin processuelle karakter bliver overført til retsplejeloven; man har dog ment at burde afstå herfra under hensyn til bestemmelsens nære sammenhæng med reglerne i §§ 92-94. Dette standpunkt er i overensstemmelse med den opfattelse, der blev lagt til grund ved lovene (nr. 163 og 164) af 31. maj 1961 om ændringer i straffeloven og retsplejeloven; reglerne i straffelovens kap. 5 (§§ 25-30) blev da overført til retsplejeloven, bortset fra forældelsesreglen i § 29, der blev bibeholdt i straffeloven (og da placeret som § 96).

Til stk. 1. Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 96, stk. 1, 1. pkt.

Fristens længde foreslås forlænget fra 3 til 6 måneder.

Reglen har inden for borgerlig straffelovs område betydning med hensyn til blandt andet ærefornærmelser, fredskrænkelser og legemskrænkelser (§ 244, stk. 1). Den finder også anvendelse med hensyn til de overtrædelser af særlovgivningen, der er undergivet privat (eller betinget offentlig) påtale medmindre der i vedkommende særlov er fastsat afvigende regler. Bestemmelsens praktisk vigtigste område indenfor særlovgivningen er krænkelser af enerettigheder. Den gælder således med hensyn til overtrædelse af lov nr. 211 af 11. juni 1959 om varemærker, lov nr. 158 af 31. maj 1961 om ophavsrettigheder og lov nr. 157 af 31. maj 1961 om fotografiske billeder. Derimod indeholder § 27, stk. 3, i mønsterloven (lovbekendtgørelse nr. 193 af 1. september 1936) og § 26, stk. 3, i patentloven (lovbekendtgørelse nr. 361 af 19. december 1958) - ligesom den tidligere lov om forfatterret og

kunsterret - forældelsesfrister på 1 år. Reglerne i disse love er imidlertid bestemt af ordningen efter straffeloven af 1866 § 167, der indeholdt en forældelsesfrist på 1 år, og ikke (direkte) var gældende for særlovsovertrædelser.

Efter rådets opfattelse bør det foretrækkes, at der i straffeloven udformes en fælles regel for samtlige straffelovsovertrædelser og særlovsovertrædelser om forældelse af privat påtale og af adgangen til at begære offentlig påtale.

Navnlig af hensyn til den risiko for misbrug, som den private påtaleret indebærer, bør fristen være ret kort. På den anden side bør fristen være så lang, at der gives den forurettede en rimelig tid til bedømmelse af, om der er grund til at anlægge sag, og opnås en rimelig mulighed for, at parterne kan forhandle sig til rette uden retssag.

Efter brevveksling med ministeriet for kulturelle anliggender og det ophavsretsråd, der er nedsat under dette ministerium, må straffelovrådet lægge til grund, at der er et behov for en forlængelse af den gældende 3 måneders-frist for så vidt angår visse overtrædelser af ophavsretsloven. Også med henblik på overtrædelser af visse af de andre eneretslove, der kan give anledning til meget komplicerede sager med betydelig økonomiske interesser, mener rådet, at 3 månedersfristen kan vise sig at være for kort. Med hensyn til straffelovsovertrædelser er denne frist måske tilstrækkelig, men man kan næppe bortse fra, at en mindre forlængelse af fristen kan medføre, at flere injuriersager forliges udenretlig, og for så vidt have en gunstig procesbesparende funktion.

Ved forlængelsen til 6 måneder opnås overensstemmelse med den regel, der gælder i norsk ret. En yderligere forlængelse af fristen ville rådet være betænkelig ved.

Der foreslås en ændring af reglen om *udgangspunktet for forældelsesfristens beregning*; i stedet for den nuværende affattelse: » . . . efter, at den berettigede er kommet til kundskab om gerningsmanden« foreslås formuleringen: » . . . efter, at den berettigede har fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg eller fremsættelse af påtalebegæring«. Denne formulering, der svarer til affattelsen af § 16 i loven om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. v., in-

debærer næppe nogen nævneværdig realitetsændring, men er et mere dækkende udtryk for det, der bør lægges vægt på ved bestemmelsen af udgangspunktet for forældelsesfristen.

Med hensyn til overtrædelser, der er undergivet privat påtale, afbrydes forældelsesfristen ved sagsanlæg, jfr. retsplejelovens § 279. Hermed kan ikke sidestilles, at den forurettede — på grund af ukendskab til påtalereglerne eller på grund af en urigtig opfattelse af det begåede forholds beskaffenhed — anmelder forholdet til politiet og således begærer offentlig påtale (anderledes efter den gældende regel - dom i JD 1938, s. 143).

Til stk. 2. Bestemmelsen svarer til den gældende regel i § 96, stk. 1, 2. og 3. pkt. Der foreslås visse rent redaktionelle ændringer. Endvidere foreslås det udtrykkeligt udtalt, at fristen i tilfælde, hvor der er flere påtaleberettigede, skal regnes særskilt for hver af dem; dette er, uden nogen udtrykkelig bestemmelse derom, antaget under den gældende regel, jfr. *Hurwitz*, Strafferetsplejen, s. 247.

Til stk. 3 og 4. Bestemmelserne svarer til de gældende regler i § 96, stk. 1, sidste pkt., og stk. 2.

Reglen i stk. 3, hvorefter 6 måneders fristen, når den forurettede er død, regnes — ikke fra det i stk. 1 nævnte tidspunkt — men fra den forurettedes død, har sammenhæng med reglen i retsplejelovens § 719, stk. 2, sidste pkt., hvorefter påtaleretten overgår til den afdødes ægtefælle, forældre, børn eller søskende.

Stk. 4 angår alene privat påtale. Det følger af stk. 1, at forældelsesfristen afbrydes ved sagsanlæg. Stk. 4 indeholder den supplerende regel, at forældelsesfristen, såfremt sagsanlægget ikke føres igennem til afgørelse af strafpåstanden, løber videre, således at den tid, hvori forfølgning har fundet sted, ikke medregnes. For sager med betinget offentlig påtale vil de almindelige regler i udkastets § 94, stk. 5, om suspension finde anvendelse.

Til stk. 5. Denne bestemmelse, der er ny, angår forældelse med hensyn til mortifikation af ærefornærmelser.

Der kan om dette spørgsmål henvises til bemærkningerne til § 95. Som det fremgår af det dér anførte, gælder der ikke nu regler om forældelse med hensyn til denne retsfølge. Rådet foreslår, at der for så vidt angår privat påtale til mortifikation og retten til at begære offentlig påtale med henblik herpå, jfr. straffelovens § 275, indføres en regel om forældelse i løbet af 3 år regnet fra det i udkastets § 96, stk. 1, nævnte tidspunkt.

De grunde, som taler for en forholdsvis kort forældelsesfrist med hensyn til privat påtale til straf og retten til at begære offentlig påtale med henblik herpå, gør sig tildels også gældende for så vidt angår mortifikation. Heroverfor står imidlertid hensynet til den fornærmede, der eventuelt først efter nogen tids forløb bliver klar over den skadevirkning, en ærefornærmelse medfører. Ved som foreslået at fastsætte fristen til 3 år mener rådet i tilstrækkelig grad at have tilgodeset dette sidste hensyn.

En tilsvarende regel er for nogen tid siden gennemført i norsk ret.

Til § 97.

Til stk. 1. Efter den gældende regel i § 97, stk. 1, bortfalder adgangen til at fuldbyrde straf af bøde, hæfte samt af fængsel ikke over 1 år, når der er forløbet 5 år. For højere straffe eller for strafferetlige retsfølger, som ikke er straf, gælder ingen egentlig forældelsesregel, men fuldbyrdelse efter mere end 10 års forløb kræver justitsministerens bestemmelse.

Denne ordning er forskellig fra ordningen i Finland, Norge og Sverige, hvor der også for længerevarende straffe og andre strafferetlige retsfølger end straf er fastsat forældelsesfrister.

Rådet har navnlig på denne baggrund taget op til overvejelse, om en tilsvarende ordning bør søges gennemført her i landet.

Spørgsmålet om udformningen af reglerne vedrørende forældelse af fuldbyrdelsesadgangen er uden stor praktisk betydning, idet det kun sjældent forekommer, at en person, der er idømt frihedsstraf, unddrager sig fuldbyrdelsen gennem et længere tidsrum. En ordning, hvorefter der udformes mere udførlige regler med forskellige forældelsesfrister

knyttet til forskellige strafstørrelser kan derfor forekomme noget kunstigt. Hertil kommer, at det har sine fordele, når forældelsesproblemet for de større straffes vedkommende efter den gældende danske ordning kan afgøres efter en konkret bedømmelse.

På den anden side må det erkendes, at principielle synspunkter kan anføres imod denne ordning og til støtte for indførelse af fastere regler, der begrænser den administrative beføjelse vedrørende fuldbyrdelsesproblemet. Hertil kommer, at indførelsen af sådanne regler synes at være forudsætningen for, at der kan opnås ensartede nordiske regler om dette spørgsmål. Og herpå må der efter rådets opfattelse lægges megen vægt, både af principielle grunde og fordi ensartede regler vil være af betydning med henblik på den nordiske lovgivning om samarbejde angående fuldbyrdelse af straf m. v.

Rådet foreslår derfor, at § 97 ændres således, at der fastsættes forældelsesfrister for alle strafstørrelser og for andre strafferetlige retsfølger af frihedsberøvende karakter.

Til stk. 2. Ved fastsættelsen af forældelsesfristerne er der blandt andet lagt vægt på det ønskelige i at opnå ensartede regler herom i de nordiske lande.

Til stk. 3. I de gældende regler findes ingen udtrykkelig bestemmelse om forældelsesfristens udgangspunkt. Det foreslås udtrykkeligt fastsat, at forældelsesfristen regnes fra det tidspunkt, da straffen efter lovens almindelige regel kan fuldbyrdes, det vil sige fra det tidspunkt, da dommen bliver eksekutabel efter retsplejelovens § 999. Den foreslåede regel er i overensstemmelse med den fortolkning, der antages efter de gældende regler, jfr. *Bjarne Frandsen*, NTFK 1949, s. 260-62, og *Hurwitz*, Almindelig del, s. 222-23.

Til stk. 4. Denne bestemmelse svarer med redaktionelle ændringer til den gældende regel i § 97, stk. 2. Af bestemmelsen følger modsætningsvis, at forældelsesfristen løber, uanset om fuldbyrdelse udsættes efter straffelovens § 71, 2. pkt., eller retsplejelovens § 1001, jfr. herved *Bjarne Frandsen*, NTFK 1949, s. 262-64, og *Hurwitz*, Almindelig del, s. 222.

Til stk. 5. På lignende måde som med hensyn til forældelsesfristens udgangspunkt, jfr. bemærkningerne til stk. 3, savnes i de gældende regler en udtrykkelig bestemmelse om fristens afbrydelse. I overensstemmelse med den fortolkning, der antages efter de gældende regler, jfr. *Bjarne Frandsen*, NTfK, 1949, s. 264, og *Hurwitz*, Almindelig del, s. 222-23, foreslås det fastsat, at afbrydelse sker ved fuldbyrdelsens begyndelse.

Til stk. 6. Denne bestemmelse, der er ny, angår spørgsmålet om forældelse af reststraffe. Det følger af stk. 1, at forældelsesfristen er 5 år, blot *reststraffen* ikke overstiger 1 år. Med hensyn til udgangspunktet for denne frist sondres der i stk. 6 mellem på den ene side tilfælde, hvor reststraffe skal fuldbyrdes i henhold til en genindsættelsesresolution efter prøveløsladelse eller betinget benådning (for en del af den idømte straf), og på den anden side andre tilfælde, hvor en straffuldbyrdelse er afbrudt, f. eks. ved undvigelse fra anstalten eller ved udeblivelse efter udgangstilladelse. I de førstnævnte tilfælde regnes fristen fra resolutionen om genindsættelse, i de sidstnævnte fra straffuldbyrdelsens afbrydelse. Også disse regler stemmer med den fortolkning, der er anlagt af de gældende regler, jfr. *Bjarne Frandsen*, NTfK 1949, s. 264, og *Hurwitz*, Almindelig del, s. 222-23.

Til §97 a.

Bestemmelsen omhandler forældelse af idømt bøde, forvandlingsstraf for bøde samt konfiskation.

Til stk. 1. Efter den gældende regel i § 97 er forældelsesfristen for bødestraf 5 år.

Afgørelsen af, om denne frist bør opretholdes eller ændres, må bero på en afvejelse af på den ene side hensynet til, at en bødefældt person ikke i urimelig lang tid efter bødedommen eller -vedtagelsen udsættes for inddrivelsesskridt og på den anden side det ønskelige i, at fristen har en sådan længde, at fuldbyrdelse af bødeførelsen efter dens principale indhold, d. v. s. uden bødeforvandling, regelmæssigt bliver mulig og kan gennemføres under rimelig hensyntagen –

gennem henstand og afdragsordninger -- til de pågældendes økonomiske forhold.

I Sverige gælder en forældelsesfrist på 3 år, og det er oplyst, at denne regel har virket på tilfredsstillende måde, således at grundlag for en forlængelse ikke foreligger. Under hensyn til den nordiske lovgivning om samarbejde angående fuldbyrdelse af straf må det anses for særlig vigtigt, at der på dette punkt tilvejebringes ensartede regler i de nordiske lande. Allerede på denne baggrund må der overvejes også her i landet at gennemføre en 3 års frist.

Rådet mener imidlertid, at det også bortset fra hensynet til en ensartet nordisk ordning, vil være rigtigt at nedsætte den gældende forældelsesfrist til 3 år. Efter de oplysninger om praksis vedrørende betaling og inddrivelse af bøder, som foreligger for rådet, er der kun med hensyn til - relativt set - ganske få større bøder, navnlig i skatte- og afgiftssager, noget behov for en forældelsesfrist af længere varighed, og det kan ikke være rigtigt af hensyn til disse få bøder at opretholde en for alle bøder gældende forældelsesfrist på 5 år.

Det har i gældende ret givet anledning til tvivl, om der sker suspension af forældelsen ved, at der gives bødefældte henstand med betalingen, herunder indrømmelse af afdragsordninger. At der sker suspension er antaget af *Hurwitz*, Almindelig del, s. 223, og *Bjarne Frandsen*, NTfK 1949, s. 265, medens *Krabbe*, s. 341, og *Holger Tryde*, NTfK 1955, s. 246 f, har givet udtryk for den modsatte opfattelse. I retspraksis er det nu statueret, at afdragsordninger ikke medfører udskydelse af den gældende 5 årsfrist, jfr. UfR 1953, s. 144 V, UfR 1954, s. 880 V, og UfR 1958, s. 624 O. Det er i dommen i UfR 1954, s. 880, antaget, at dette gælder, selv om der i forbindelse med afdragsordningen er udstedt gældsbev.

Straffelovrådet har overvejet en ændring, således at den tid, i hvilken der efter begæring er meddelt den pågældende henstand med betaling af bødebeløbet, ikke medregnes i forældelsesfristen, jfr. også rådets betænkning om konfiskation (nr. 355/1964), s. 40-41 (afsnit B 2). Da de afdragsordninger, der fastsættes i praksis, er udformet således, at misligholdelse af ordningen medfører, at hele bødebeløbet straks forfalder

til betaling, ville den ændrede regel indebære, at forældelsen påny begynde at løbe i misligholdelsestilfælde.

Hvis en sådan regel gennemførtes, ville det antagelig være forsvarligt at anvende den foreslåede 3 års-frist som en generel frist også omfattende de omtalte større bøder. Det ville da ikke blive påkrævet, eventuelt ved udpantning eller afsoning, at gennemtvinge fuldbyrdelsen inden for fristen, idet denne kunne forlænges i det enkelte tilfælde gennem henstands- eller afdragsordning, således at en rimelig betalings- og inddrivelsestid blev opnået.

Reglen ville imidlertid kunne give anledning til en række tvivlsspørgsmål, navnlig i forbindelse med misligholdelse af afdragsordninger, og således blive vanskelig at praktisere. Den kan da heller ikke forvente nogen almindelig tilslutning fra de andre nordiske lande.

Rådet har derefter ment at burde afstå fra at foreslå nogen lovændring på dette punkt og foreslår i stedet, at problemet vedrørende de større bøder løses gennem oprettholdelse af 5 års-fristen for bøder på over 3.000 kr.

Efter udkastet afbrydes forældelsesfristerne ved indgivelse af begæring om udpantning. Dette er i overensstemmelse med, hvad der antages efter de gældende regler, jfr. dommen i UfR 1963, s. 1054. Det er dog en forudsætning, at udpantningen »med tilbørlig hurtighed fremmes af rekvirenten«, jfr. retsplejelovens § 597, stk. 1, 2. pkt. Med hensyn til spørgsmålet, om der efter forældelsesfristens udløb kan fremsættes fornyet udpantningsbegæring, hvis det har vist sig, at en rettidigt begæret udpantning ikke har kunnet give fuld dækning for bødebeløbet, henvises til den lige nævnte dom, der under de foreliggende omstændigheder tillod en fornyet udpantning (». . . den påberåbte forældelsesbestemmelse ikke . . . til hinder for foretagelse af de supplerende, behørigt fremmede fuldbyrdelsestrin, som var foranlediget af, at tilstrækkelig dækning ikke, i modsætning til hvad må antages forudsat, opnåedes ved realisation af de ved den først foretagne, ubestridt rettidige, forretning udpantede effekter. . . «).

Til stk. 2. Efter de gældende regler er for-

ældelsesfristen for bødeforvandlingsstraf -- ligesom for bødebeløbet - 5 år. Reglerne giver imidlertid anledning til fortolkningstvivl med hensyn til fristens afbrydelse. Det er således uklart, om der efter fristens udløb kan fuldbyrdes forvandlingsstraf, hvis der inden for fristen er fremsat begæring om udpantning, som senere viser sig forgæves eller kun giver delvis dækning.

Efter rådets opfattelse bør der med hensyn til afbrydelse af forældelsesfrist gælde samme regel for forvandlingsstraf og for anden frihedsstraf, jfr. udkastets § 97, stk. 5. Der foreslås derfor i § 97 a, stk. 2, en regel om, at forvandlingsstraf bortfalder efter 3 år eller — (for bøder på over 3.000 kr.) — efter 5 år, medmindre forvandlingsstraffens fuldbyrdelse er påbegyndt forinden.

Til stk. 3. Bortset fra den almindelige forældelsesregel i Danske Lov 5-14-4 (20 års frist) og bestemmelsen i straffelovens § 97, stk. 1, 2. pkt., om, at ingen straffedom kan fuldbyrdes efter 10 års forløb uden justitsministerens påbud, findes der ikke i de gældende regler nogen bestemmelse om forældelse af adgangen til at fuldbyrde konfiskation.

Denne ordning er ikke rimelig, og rådet foreslår, at der indføres en forældelsesregel vedrørende fuldbyrdelse af konfiskation.

Til belysning af, hvilken forældelsesfrist der bør fastsættes, har rådet tilvejebragt oplysninger om de verserende inddrivelsessager i finansministeriet og hos Københavns politi.

I perioden fra 1. januar 1962 til 15. oktober 1965 (ca. $3\frac{3}{4}$ år) har finansministeriet kun modtaget 25 nye konfiskationssager til inddrivelse. Sagerne har inden fremsendelsen til finansministeriet gennemsnitligt verseret (som inddrivelsessager) i knapt 2 år hos politiet; kun 4 sager har verseret hos politiet i mere end 3 år. I 19 af sagerne betales intet afdrag. - Ved Københavns politi verserede der pr. 1. november 1965 kun 2 inddrivelsessager, hvor dommen var mere end 10 år gammel, og 8 sager, der var mellem 5 og 10 år gamle; endvidere verserede der kun 1 sag, der var mellem 3 og 5 år gammel. Ved bedømmelsen af disse oplysninger må det tages i betragtning, at sagerne angår konfiskationsdomme afsagt før gennemførel-

sen af de nye konfiskationsregler (jfr. lov nr. 212 af 4. juni 1965, der trådte i kraft den 1. juli 1965); efter disse regler er konfiskation i alle tilfælde fakultativ, og reglerne peger på muligheden af at begrænse en konfiskation til en del af et udbytte eller en del af en genstands værdi. Det må også tages i betragtning, at konfiskationerne til dels hidrører fra »krisesager«, der ikke forekommer nu, og fra overtrædelse af toldlovgivningen før 1959, da denne lovgivnings særlige konfiskationsregler blev ophævet. Der er således gode grunde til at tro, at store konfiskationsbeløb fremtidig vil forekomme i væsentlig mindre omfang end tidligere.

Med hensyn til fristens fastsættelse må der i øvrigt i hovedsagen anlægges samme principielle synspunkter som ved fastsættelse af fristen for bødeforældelse, jfr. ovenfor s. 28; på den ene side skal fristen hindre, at den dømte udsættes for inddrivelseskridt urimelig lang tid efter dommen, på den anden side skal fristen være så lang, at den regelmæssigt giver mulighed for konfiskationskravets inddrivelse på en rimelig måde, herunder navnlig gennem forsvarlige afdragsordninger. For at fastsætte en noget længere frist ved konfiskationsbeløb end ved bødeløb taler dog, dels at konfiskationsbeløbene typisk er større, dels at der ikke til dem er knyttet nogen subsidiær forvandlingsstraf.

Ud fra disse synspunkter og under hensyntagen til det ønskelige i at opnå i hovedsagen ensartede regler på dette punkt i de nordiske lande foreslår rådet en almindelig forældelsesfrist på 5 år. Med henblik på enkelte meget store konfiskationsbeløb, herunder navnlig konfiskerede udbytter, som må påregnes også fremtidig at kunne forekomme, foreslås dog en supplerende regel, hvorefter retten enten straks ved dommen eller senere ved kendelse kan fastsætte en længere frist, dog højst 10 år; ved afgørelser efter denne bestemmelse bør hensyn navnlig tages til mulighederne for fastlæggelse af en rimelig afdragsordning.

Til §97 b.

Som anført i bemærkningerne til § 92 er det anset for upåkrævet i kap. 11 at optage en særlig bestemmelse vedrørende *idømmelse*

af strafferetlige retsfølger efter den skyldiges død.

§ 97 b angår spørgsmålet om *fuldbyrdelse* efter den skyldiges død af retsfølger, der er idømt, inden han døde.

Til stk. 1. Efter denne bestemmelse kan strafferetlige retsfølger ikke fuldbyrdes efter den dømtes død. Bestemmelsen har alene praktisk betydning for bøde og konfiskation.

Med hensyn til bøde indeholder allerede den gældende regel i § 52, stk. 4 (der samtidig foreslås ophævet, jfr. ovenfor s. 8 og 11) en bestemmelse om, at betaling i den bødefældtes dødsbo ikke kan kræves »uden særlig lovhjemmel«.

Om konfiskation henvises til bemærkningerne til stk. 2.

Bestemmelsen omfatter ikke erstatnings- eller godtgørelseskrav, heller ikke når disse er betinget af strafbart forhold, jfr. § 15, stk. 2, i loven om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. m.

Til stk. 2. Denne undtagelsesregel hjemler en begrænset adgang til at fuldbyrde konfiskation efter den dømtes død.

Efter de gældende regler antages det, at konfiskation kan fuldbyrdes efter den dømtes død, jfr. *Hurwitz*, Almindelig del, s. 589. Straffelovens § 52, stk. 4, hvorefter bøde ikke uden særlig hjemmel kan kræves betalt i den bødefældtes dødsbo, antages ikke at finde tilsvarende anvendelse med hensyn til konfiskation.

Efter rådets opfattelse må hovedsynspunktet være, at konfiskation i almindelighed kun bør fuldbyrdes (over for dødsbo eller arvinger) efter den dømtes død, for så vidt konfiskationen omfatter udbytte, der er indvundet ved lovovertrædelsen, og som fortsat er i behold. Udformningen af en regel efter denne retningslinie møder imidlertid visse vanskeligheder. Fuldbyrdesadgangen kan ikke begrænses til tilfælde, hvor der udtrykkeligt er sket udbyttekonfiskation (straffelovens § 75, stk. 1). I tilfælde, hvor der træffes bestemmelse om konfiskation af genstande efter § 75, stk. 2, eller værdien heraf efter § 75, stk. 3, kan forholdet være det, at der har foreligget et udbytte af lovovertrædelsen, men at retten har undladt særskilt konfiska-

tion heraf under hensyn til, at udbyttet ville blive inddraget ved den - normalt videregående - genstandskonfiskation (eller værdikonfiskation efter § 75, stk. 3). Også for så vidt angår sådant udbytte bør konfiskation kunne fuldbyrdes efter den dømtes død.

På grundlag af disse synspunkter foreslår rådet en ordning, hvorefter adgangen til at fuldbyrde konfiskationen som hovedregel bortfalder ved den dømtes død (stk. 1), men hvorefter anklagemyndigheden kan indbringe spørgsmålet for retten (stk. 2); retten kan da ved kendelse bestemme, at konfiskationen skal opretholdes for så vidt angår genstande eller beløb, der er indvundet som udbytte ved den strafbare handling, eller som svarer til sådant udbytte. Med henblik på de ovenfor omtalte tilfælde, hvor udbyttekonfiskationen efter § 75, stk. 1, er udeladt under hensyn til en videregående genstandskonfiskation efter § 75, stk. 2 (eller værdikonfiskation efter § 75, stk. 3) foreslås det, at retten ved sin kendelse skal kunne ændre dommens bestemmelse om konfiskation, således at der i stedet for genstande konfiskeres et beløb.

Til stk. 3. På baggrund af hovedreglen i stk. 1 findes det rettest udtrykkeligt at fastslå, at afgørelser efter § 164, stk. 4, om kundgørelse af dom for falsk anmeldelse m. v. og efter § 273, stk. 2, om betaling af omkostninger ved kundgørelse af dom for ærefornærmende sigtelse kan fuldbyrdes efter den dømtes død. En tilsvarende bestemmelse findes i den norske straffelovs S 71.

Til § 97 c.

Det foreslås, at der i straffeloven optages en bestemmelse, hvorefter reglerne om benådning finder tilsvarende anvendelse med hensyn til retsfølger efter § 62 (arbejdshus), § 65 (sikkerhedsforvaring), § 72 (afholdspålæg) og § 73 (helbredelsesanstalt for drankere) samt med hensyn til konfiskation.

Grundlovens § 24 bestemmer, at kongen kan benåde. Det har i ældre teori og praksis været fast antaget, at denne bestemmelse alene afgav hjemmel for benådning med hensyn til *straf*. Med den differentiering af det strafferetlige reaktionssystem, som har fundet sted, er forudsætningerne for en så-

dan begrænsning af benådningsinstituttets anvendelsesområde ikke længere til stede, og der er et vist behov for undtagelsesvis at kunne anvende benådning med hensyn til strafferetlige reaktioner, der efter straffelovens systematik ikke er straf, jfr. *Hurwitz*, *Almindelig del*, s. 758.

Dette er baggrunden for den foreslåede bestemmelse.

Størst praktisk interesse knytter sig til spørgsmålet om benådning for konfiskation.

Det er en følge af den ovenfor omtalte fortolkning af grundlovens § 24, at eftergivelse af konfiskation principielt må betragtes som en opgivelse af et statsaktiv, der kræver bevillingsmæssig hjemmel. Denne ordning er utilfredsstillende. Der kan med hensyn til konfiskation lige så vel som med hensyn til bødeansvar foreligge benådningsgrunde. Navnlig i betragtning af, at konfiskation i betydeligt omfang er pønalt begrundet og jævnlige i realiteten må betragtes som en tillæggsbøde, må den gældende ordning forekomme helt inkonsekvent. Under hensyn hertil anser rådet det for vigtigt, at der tilvejebringes hjemmel for, at reglerne om benådning for straf også finder anvendelse med hensyn til konfiskation. Rådet ønsker i forbindelse hermed at understrege betydningen af, at spørgsmålet om eftergivelse af konfiskation — ligesom bødeeftergivelse — behandles ud fra rent strafferetlige synspunkter, og at der i sager, hvor der er spørgsmål om inddrivelse af både bøde og konfiskation, sker en samlet bedømmelse af den pågældendes økonomiske forpligtelse som grundlag for stillingtagen til spørgsmålet om inddrivelsens tilrettelæggelse (eksekution, hendsand, indrømmelse af afdragsordning og eftergivelse). Det følger af disse synspunkter, at rådet må finde den nuværende ordning, hvorefter bødeinddrivelse hører under justitsministeriet, medens spørgsmål vedrørende inddrivelse af konfiskation hører under finansministeriet, for principielt uheldig. Der bør derfor i forbindelse med gennemførelsen af den ovenfor omtalte regel om benådning for konfiskation gennemføres en ændring af den nuværende ressortfordeling, således at spørgsmål vedrørende inddrivelse af konfiskation overføres til justitsministeriet, hvorunder andre spørgsmål vedrørende fuldbyrdelse af strafferetlige retsfølger hører.

Det foreslås som nævnt, at benådningsreglerne - foruden konfiskation — skal omfatte arbejds- og sikkerhedsforvaring, afholdspålæg efter § 72 samt helbredelsesanstalt for drankere. Noget stort praktisk behov for benådning med hensyn til disse retsfølger er der ikke; principielt er det dog rigtigst, at muligheden for benådning åbnes, og da reglerne om de pågældende retsfølger indeholder begrænsninger med hensyn til disses ændring og ophævelse, kan der i enkelte tilfælde forekomme behov for benådning, f. eks. på grund af alvorlig sygdom. Når benådningsreglerne ikke foreslås udvidet til at omfatte foranstaltninger efter § 70 over for psykisk abnorme lovovertrædere, vilkår i betingede domme, jfr. §§ 57 og 59, eller bestemmelser i domme om rettighedsfrakendelse, jfr. § 79, skyldes det, at de her nævnte bestemmelser indeholder fyldestgørende regler om ændring og ophævelse af de pågældende foranstaltninger.

Til nr. 4 (§ 273).

Der henvises til bemærkningerne ovenfor s. 25 vedrørende § 95.

Til § 2.

Rådet finder det påkrævet, at der i loven tages udtrykkelig stilling til, hvorvidt de nye regler om forældelse m. v. skal finde anvendelse med hensyn til lovovertrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, og med hensyn til straf og andre retsfølger, der er idømt før dette tidspunkt. Gennemføres der ikke bestemmelser om dette spørgsmål, vil de nye regler utvivlsomt rejse en række vanskelige problemer i praksis; nogle af disse problemer kunne vel løses på grundlag af de almindelige regler om straffebestemmelsernes tidsmæssige anvendelighed i straffelovens kap. 2, men også anvendelsen af disse regler ville rejse tvivlsspørgsmål.

Efter rådets forslag er hovedreglen, at de nye regler finder anvendelse også med hensyn til ældre overtrædelser og ældre retsfølger.

Med hensyn til påtaleforældelse betegner de nye regler på visse punkter en mindre skærpelse, jfr. ovenfor s. 17 f og 18 f. Der kan anføres principielle synspunkter imod at lade disse skærper finde anvendelse med hensyn

til overtrædelser, der er begået før lovens ikrafttræden, jfr. herved straffelovens § 3 («Er den ved en handlings påkendelse gældende straffelovgivning" forskellig fra den, der gjaldt ved handlingens foretagelse, afgøres spørgsmålet om strafbarhed og straf efter den senere lov, dog at afgørelsen ikke derved må blive strengere end efter den ældre lov. ...»). Rådet foreslår da også en regel, hvorefter reglerne ikke kommer til anvendelse, hvis der allerede ved lovens ikrafttræden er sket forældelse efter de hidtidige regler. Er sådan forældelse derimod ikke indtrådt, skal de nye regler efter forslaget anvendes på de ældre lovovertrædelser, selv om dette betyder en senere forældelse, end de tidligere regler ville have ført til. Hvis man også efter lovens ikrafttræden skulle anvende de tidligere forældelsesregler på ældre overtrædelser i de tilfælde, hvor de nye regler betegnede en skærpelse, ville anklagemyndighed og domstole komme til i en lang årrække dels at arbejde med to sæt forældelsesregler, dels i en række sager at foretage valget mellem de to regelsæt efter en vanskelig vurdering af, hvilke regler der var de strengeste. Praktiske hensyn taler således med betydelig vægt for den orden, rådet foreslår, og som betyder, at de nye regler - også hvor de betyder en skærpelse - får en vis tilbagevirkende kraft. Og rådet mener at burde tillægge disse hensyn den afgørende vægt over for de omtalte principielle modhensyn; de betragtninger, der ligger til grund for straffelovens § 3 (der bliver fraveget ved rådets forslag), gør sig først og fremmest gældende i forbindelse med lovændringer, hvorved hidtil straf-fri handlinger kriminaliseres, eller hvorved straffen for en lovovertrædelse forhøjes, og har forholdsvis begrænset vægt, hvor der alene er spørgsmål om mindre ændringer vedrørende tidspunktet for forældelses indtræden.

Til stk. 3. Medens den gældende frist for forældelse af adgangen til at fuldbyrde bødestraf i alle tilfælde er 5 år, er fristen efter udkastets § 97 a, stk. 1 og 2, 3 år med hensyn til bøder, der ikke overstiger 3.000 kr.

Rådet foreslår, at denne bestemmelse først træder i kraft 2 år efter lovens almindelige ikrafttræden, men at den da finder anvendelse også på tidligere pålagte bøder. Begrundelsen herfor er, at der med hensyn til bøder

pålagt før lovens ikrafttræden kan være tilrettelagt afdragsordninger ud fra den forudsætning, at betalingspligten og dermed muligheden for inddrivelse bestod i en længere periode. Rådets forslag betyder, at forældelsesfristerne for de bøder, der er pålagt i løbet af de sidste 3 år før lovens almindelige ikrafttræden, successivt forkortes fra 5 til 3 år (for en bøde pålagt $1\frac{1}{2}$ år før den almindelige ikrafttræden bliver forældelsesfristen således $3\frac{1}{2}$ år). Gennem den foreslåede ordning får myndighederne en rimelig tid til tilrettelæggelsen af inddrivelsen af de ældre bøder, og herved kan det undgås, at de bødefældte udsættes for mindre rimelige omlægninger af påbegyndte afdragsordninger.

Til stk. 4. Efter de gældende regler forældes adgangen til at inddrive konfiskation først efter 20 år, jfr. s. 29, medens udkastet foreslår en almindelig frist på 5 år, som dog ved dommen eller senere kendelse kan forlænges indtil 10 år.

Denne bestemmelse foreslår rådet først sat i kraft 5 år efter lovens almindelige ikrafttræden, men således at den da skal anvendes også på tidligere konfiskation; endvidere skal der inden denne 5 års frist kunne ske fristforlængelse (indtil 10 år) ved retskendelse.

Begrundelsen for denne overgangsordninger i princippet den samme som for overgangsordningen vedrørende bøder, jfr. bemærkningerne ovenfor til stk. 3.

III

UDKAST

TIL

LOV OM ÆNDRING I LOV OM RETTENS PLEJE

§ 1.

I § 719 i lov om rettens pleje, jfr. lovbe-
kendtgørelse nr. 286 af 1. juli 1963, indsæt-
tes som stk. 3:

«Stk. 3. Den, der efter stk. 2 er beføjet til
at påtale eller begære påtale, kan give afkald
på sin beføjelse. Dette gælder, selv om sag er
anlagt, eller begæring er fremsat.»

Loven træder i kraft den

BEMÆRKNINGER TIL LOVUDKASTET

Der henvises til bemærkningerne ovenfor s.
11 til § 92 i rådets straffelovsudkast, hvor
spørgsmålet om eftergivelse af strafansvar er
berørt.

Efter den gældende bestemmelse i straffe-
lovens § 92, nr. 2, bortfalder strafansvar
ved eftergivelse af den forurettede a) inden
sagen er optaget til dom, når lovovertræ-
delsen er genstand for privat påtale, eller
b) inden påtale er begæret, når overtræ-
delsen kun efter den forurettedes begæring
påtales af det offentlige.

Bestemmelsen berører ikke den adgang,
anklagemyndigheden har efter retsplejelov-
ens § 725, stk. 3, eller efter straffelovens
§ 244, stk. 5, § 249, stk. 1, og § 305 eller
andre specielle lovregler har til selvstændigt
at påtale overtrædelser, der normalt følges
privat eller kun efter begæring påtales af det
offentlige.

Bestemmelsen må i øvrigt ses i sammen-
hæng med den borgerlige retsplejes almin-
delige regler, jfr. retsplejelovens § 279, stk.
3, om en sagsøgers adgang til at hæve en

sag, og med retsplejelovens § 722, stk. 2,
3. pkt.; den sidstnævnte regel angår sager, i
hvilke offentlig påtale er betinget af begæ-
ring, og bestemmer, at begæringens tilbage-
kaldelse inden domsafsigelsen medfører, at
forfølgningen standser, medmindre påtale-
myndigheden skønner, at almene hensyn kræ-
ver forfølgningens fortsættelse.

Den selvstændige betydning af straffelo-
vens § 92, nr. 2, ved siden af de nævnte
retsplejeregler beror på, at den fastslår, at
påtalefrafald (»eftergivelse«) meddelt af den
forurettede forinden de i bestemmelsen
nævnte tidspunkter har *bindende* virkning.

Som omtalt under bemærkningerne til
straffelovsudkastets § 92 findes det rigtigst,
at bestemmelsen overføres til retsplejeloven.
Om dens placering som stk. 3 i § 719 og
dens nærmere udformning har man forhand-
let med retsplejerådet. Ved den nye formu-
lering klargøres det, at den, der er beret-
tiget til at begære offentlig påtale, kan give
bindende afkald på denne ret også *efter*, at
han har fremsat påtalebegæring.

IV

UDKAST

TIL

LOV OM ÆNDRINGER I FORSKELLIGE LOVBESTEMMELSER OM FORÆLDELSE AF STRAFANSVAR

§ 1.

I lov nr. 164 af 11. maj 1935 om skove foretages følgende ændring:

I § 12, stk. 2, indsættes som sidste pkt.:
»Forældelsesfristen for strafansvaret er 5 år.«

§ 2.

I lov om mønstre, jfr. lovbekendtgørelse nr. 193 af 1. september 1936, foretages følgende ændring:

I § 27, stk. 3, udgår:
»Såvel straf som«.

§ 3.

I lov om elektriske stærkstrømsanlæg, jfr. lovbekendtgørelse nr. 356 af 30. juli 1949, ophæves § 1, stk. 2, afsnit B, nr. 4, 2. pkt., og i stedet indsættes:

»Forældelsesfristen for strafansvaret er 10 år.«

§ 4.

I lov nr. 145 af 31. marts 1950 om totalisatorspil ophæves § 11, stk. 2.

§ 5.

I lov nr. 210 af 11. juni 1954 om værnepligt ophæves § 43, stk. 1.

§ 6.

I militær straffelov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 262 af 21. juli 1954, ophæves § 15 a.

§ 7.

I lov nr. 23 af 27. januar 1956 om afgift af gevinster ved lotterispil m. v. ophæves § 9, stk. 3.

§ 8.

I lov nr. 177 af 23. juni 1956 om foranstaltninger i anledning af svangerskab m.v. foretages følgende ændringer:

- I § 6, stk. 1, indsættes som sidste pkt.:
»Forældelsesfristen for strafansvar efter bestemmelserne i dette stk. er 1 år.«
- § 8 ophæves.

§ 9.

I patentlov, jfr. lovbekendtgørelse nr. 361 af 19. december 1958, foretages følgende ændring:

I § 26, stk. 3, udgår:
»Såvel straf som«.

§ 10.

I lov om afgift af forlystelser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 160 af 22. april 1960, ophæves § 16, stk. 3.

§ 11.

I lov nr. 118 af 3. maj 1961 om midler til bekæmpelse af plantesygdomme m. v. foretages følgende ændring:

I § 20 indsættes efter stk. 5 som nyt stk.:
»Stk. 6. Forældelsesfristen for strafansvaret er 5 år.«

§ 12.

I lov om naturfredning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961, foretages følgende ændring:

I § 40 indsættes som stk. 3:

»Stk.3. Forældelsesfristen for strafansvar for overtrædelse af § 2, stk. 1, § 22, stk. 1, eller § 25 eller af fredningsbestemmelser, der er fastsat i henhold til § 13, stk. 1-2, er 5 år.«

§ 13.

I lov nr. 372 af 23. december 1964 om valutaforhold m. v.

ophæves § 15, stk. 7.

§ 14.

I toldloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 1 af 7. januar 1965, indsættes efter § 195:

»§ 195 a. Med hensyn til forældelse af strafansvar for overtrædelser af denne lovs §§ 193, stk. 3, og 195, stk. 3, hvorved nogen unddrager sig betaling af told eller afgift til et andet land, eller som er egnet til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne beløb, finder borgerlig straffelovs § 93, stk. 2, 2. pkt., tilsvarende anvendelse.«

§ 15.

Loven træder i kraft den . . .

BEMÆRKNINGER TIL LOVUDKASTET

Ovenfor s. 13 f er redegjort for straffelovsrådets synspunkter med hensyn til den forældelsesordning, der bør gælde ved særlovsovertrædelser. Det fremgår heraf, at rådet er af den opfattelse, at den almindelige regel bør være, at samme forældelsesregler finder anvendelse ved overtrædelser af særlovgivningen og ved straffelovsovertrædelser; udkastet til straffelovens § 93 er udformet i overensstemmelse hermed.

På den anden side må det erkendes, at det på visse områder er rigtigst at have specialregler, som fastlægger forældelsesfrister, der er længere end de almindelige frister. Det drejer sig om områder, hvor lovovertrædelsernes opdagelse er forbundet med særlige vanskeligheder, og hvor det derfor af hensyn til retshåndhævelsens effektivitet er påkrævet at kunne påtale og pådømme også overtrædelser, der først opdages længere tid efter, at de er begået, jfr. ovenfor s. 14.

Det er rådets hovedsynspunkt, at der bør udvises megen tilbageholdenhed med på nuværende tidspunkt at søge sådanne særregler gennemført. Det er anført s. 14, at principielle grunde taler for, at særlovsovertrædelser undergives samme forældelsesregler som straffelovsovertrædelser. Rådet har endvidere tidligere i betænkningen fremhævet den vægt, der bør tillægges gennemførelsen af en forældelsesordning, der svarer til den, der gælder i de andre nordiske lande, og her forekommer særregler om forældelse i speciallovgivningen praktisk taget ikke uden for den fiskale lovgivnings område. Herudover ønsker rådet at fremhæve, at retshåndhævelsens effektivitet på de forskellige retsområder kun ganske undtagelsesvis — og da som regel kun i ringe grad — påvirkes af, at der gennemføres straffesager om forhold, der ligger forholdsvis langt tilbage. Særreglerne må herefter søges reserveret for områder, hvor et erfaringsmateriale har vist, at en betragtelig del af de straffesager, der har været

rejst, har angået forhold, der ville have været forældet, såfremt fristerne i rådets straffelovsforslag havde været gældende. Området for særregler må imidlertid yderligere begrænses. Selv om strafansvar er forældet, kan der efter omstændighederne anvendes andre reaktioner, f. eks. berigtigelse af lovstridigt forhold i henhold til bygningslovgivningen, og disse kan have en sådan effektivitet, at der kan gives afkald på anvendelsen af straf efter den ordinære forældelsesfrists udløb. Det antal straffesager vedrørende ældre forhold, som har været rejst efter de gældende regler, der ikke har faste forældelsesfrister for særlovsovertrædelser, giver ikke noget sikkert billede af de opdagelsesvanskeligheder, der gør sig gældende på området; det er utvivlsomt, at indførelsen af faste frister i overensstemmelse med rådets straffelovsforslag på flere områder kan give anledning til øget tilsyn med de pågældende lovbestemmelers overholdelse og fremskyndelse af straffesagers behandling. Og hvor der er praktisk mulighed derfor, må det naturligvis foretrækkes, at retshåndhævelsen sikres på denne måde fremfor ved en gennemførelse af særregler om forældelsesfrister. - Man skal tilføje, at det på lovgivningsområder, hvor det står som tvivlsomt, om særregler bør søges gennemført, efter rådets opfattelse i almindelighed må foretrækkes på nuværende tidspunkt at afstå fra indførelsen af sådanne regler; det vil i de pågældende tilfælde som regel være ubetænkeligt indtil videre at bygge på straffelovsforslagets frister. Der vil på denne måde kunne tilvejebringes et bedre erfaringsgrundlag for en senere afgørelse af, om længere frister er nødvendige.

På grundlag af de ovenfor anførte betragtninger har rådet efter brevveksling og forhandling med vedkommende fagministerier udarbejdet det her foreliggende lovudkast.

Lovudkastet indeholder dog ikke alene for-

slag om forlængelse på specielle områder af de ordinære forældelsesfrister, men også enkelte andre bestemmelser. Der henvises herom til bemærkningerne nedenfor til de enkelte paragraffer.

Til § 1.

Ved skovlovens § 11 er adgangen til hugst af træ på skovejendomme begrænset indenfor en periode af 10 år fra ejendommens erhvervelse. Loven indeholder ikke særlige forældelsesbestemmelser, og det har derfor hidtil efter straffelovens § 92, nr. 3, 2. pkt., været muligt for retten at statuere, at et eventuelt bødeansvar ikke var forældet, uanset at der var forløbet mere end to år fra ophøret af en ulovlig hugst. Straffesager for overtrædelser af denne bestemmelse er yderst sjældne. Dette beror imidlertid på, at flertallet af sagerne, efter at det strafbare forhold er begået, ordnes forligsmæssigt, navnlig ved aftale om genplantning.

Som et eksempel på, at strafansvar er gennemført mere end to år efter, at en krænkelse af fredskovpligten havde fundet sted, kan henvises til dommen i UfR 1945, s. 581 O. Landbrugsministeriet har oplyst, at det ikke vil være praktisk muligt at gennemføre en så effektiv kontrol, at opdagelse indenfor en 2-års periode i almindelighed vil kunne påregnes.

Under hensyn hertil har straffelovrådet ment at kunne tiltræde landbrugsministeriets forslag om, at forældelsesfristen sættes til 5 år.

77/ § 2 øg § 9.

Det foreslås, at ophæve de særlige regler i mønsterlovens § 27, stk. 3, og patentlovens § 26, stk. 3, om forældelse af adgangen til privat påtale til straf.

Disse to regler, der hidrører fra tiden før straffelovens ikrafttræden, indeholder forældelsesfrister på 1 år og er utvivlsomt bestemt af ordningen efter straffeloven af 1866 § 167, der indeholdt en sådan frist for forældelse af privat påtaleret, men som ikke omfattede særlovgivningen.

Ophævelse af de to bestemmelser betyder, at straffelovens almindelige forældelsesregler for privat påtaleret bliver anvendelige, jfr. § 96 i rådets straffelovsudkast. s. 9, således som tilfældet også er med hensyn til

overtrædelser af f. eks. varemærkeloven og ophavsretsloven.

Til § 3.

Stærkstrømsloven indeholder i § 1, litra B, nr. 4, hjemmel til i det stærkstrømsreglement, der udstedes i henhold til loven, at fastsætte straf af bøder for overtrædelse af reglementets bestemmelser. Der findes ikke i loven nogen særlig forældelsesregel.

Af en opstilling over sager, straffelovrådet har modtaget fra elektricitetsrådet, fremgår det, at der i årene efter 1960 er forelagt elektricitetsrådet 29 brandsager med oplysning om overtrædelser af reglementet, der ligger mere end to år tilbage i tiden. Elektricitetsrådet har endvidere skønnet, at formentlig langt den overvejende del af de sager, der forelægges rådet, vedrører mere end 2 år gamle forhold.

I alle de ovenfor nævnte 29 sager er der pålagt installatøren bøder. Såfremt straffelovens almindelige 2 års-frist for forældelse havde været gældende på området, kunne ingen af disse sager have været gennemført. Havde en 5 års frist været gældende, ville 15 af sagerne have været forældet, medens der med en 10 års frist kun var indtrådt forældelse i 4 af sagerne.

På det foreliggende erfaringsgrundlag har ministeriet for offentlige arbejder ønsket forældelsesfristen på dette område fastsat til 10 år.

I overensstemmelse hermed foreslår straffelovrådet en bestemmelse om en 10 års forældelsesfrist indsat i lovens § 1, stk. 2, afsnit B, nr. 5., 2. pkt., i stedet for den overflødige regel i denne bestemmelse om, at sager angående overtrædelse af stærkstrømsreglementet behandles som politisager, og at bøderne tilfalder statskassen.

Til §4,§7 og § 10.

Loven om totalisatorspil, loven om afgift af gevinster ved lotterispil m. v. og forlystelsesafgiftsloven indeholder enslydende forældelsesregler, hvorefter strafansvaret forældes efter borgerlig straffelovs regler, dog at forældelsesfristen uanset størrelsen af den forskyldte straf er 5 år. Den højeste straf, der er hjemlet i loven om totalisatorspil, er

fængsel i 1 år, medens maksimumsstraffen i de to andre love er fængsel i indtil 6 måneder.

I § 93, stk. 3, 2. pkt., i rådets straffelovsudkast, s. 8, er optaget en almindelig regel om, at forældelsesfristen i intet tilfælde er mindre end 5 år for overtrædelser, hvorved nogen unddrager sig betaling af indirekte skatter, eller som er egnede til at medføre, at nogen uberettiget fritages for betaling af sådanne beløb. Da denne almindelige bestemmelse vil omfatte de fleste af de forhold, der nu er omfattet af de særlige forældelsesregler i de tre afgiftslove og vil føre til samme resultat, foreslår straffelovrådet med finansministeriets tiltræden, at de særlige forældelsesregler udgår af de 3 love.

Til § 5 og 6.

Det foreslås at ophæve værnepligtslovens § 43, stk. 1, og militær straffelovs § 15 a, idet disse bestemmelser, der udtrykkelig gør straffelovens almindelige forældelsesregel anvendelig på overtrædelse af de pågældende love, bliver overflødige, hvis rådets straffelovsudkast vedrørende forældelse gennemføres.

Til § 8.

Det foreslås at ophæve svangerskabslovens § 8, 1. pkt., og at overføre bestemmelsen i § 8, 2. pkt., med en lidt ændret affattelse til § 6, stk. 1.

Lovens § 8, 1. pkt., bestemmer, at strafansvaret for de i §§ 6 og 7 omhandlede forhold forældes efter straffelovens §§ 93 og 94. Denne bestemmelse bliver overflødig, hvis rådets straffelovsudkast vedrørende forældelse gennemføres.

Efter § 8, 2. pkt., kan påtale efter § 6, stk. 1, som fastsætter straf for den kvinde, der afbryder sit svangerskab eller ulovligt lader det afbryde, ikke finde sted, når der er forløbet 1 år efter svangerskabsafbrydelsen. Af systematiske grunde foreslås bestemmelsen placeret som sidste pkt. i § 6, stk. 1. Samtidig foreslås det ved en lidt ændret affattelse af bestemmelsen præciseret, at straffelovens forældelsesregler kun fraviges for så vidt angår fristens længde. Afbrydelse af forældelse skal således ske efter § 94, stk. 4, i rådets straffelovsudkast (». . . ved

rettergangsskridt, hvorved den pågældende sigtes for forholdet«); efter den gældende regel i svangerskabslovens § 8, 2. pkt., sker afbrydelse af forældelsen ved »påtale«, og det er noget uklart, hvad dette udtryk betyder i den foreliggende sammenhæng.

Til § 11.

Loven om midler til bekæmpelse af plantesygdomme indeholder ikke særlige forældelsesregler. Da loven ikke hjemler anvendelse af højere straf end fængsel i 6 måneder, vil rådets straffelovsudkast (§ 93, s. 8) alene føre til en forældelsesfrist på 2 år.

Fra Kemikaliekontrollen har straffelovrådet modtaget en oversigt over en række sager, der er afgjort efter 1958, og som vedrører forhold, der på det tidspunkt, hvor sagen blev rejst, lå mere end to år tilbage. Kemikaliekontrollen har endvidere nærmere redegjort for, at det af praktiske grunde er umuligt at tilrettelægge arbejdet således, at man kan påregne, at en eventuel »underlødighed« 1 et bekæmpelsesmiddel vil blive konstateret så hurtigt, at en sag vil kunne rejses inden 2 år, efter at produktet er bragt på markedet.

Under hensyn hertil foreslår rådet i overensstemmelse med landbrugsministeriets opfattelse, at forældelsesfristen i loven fastsættes til 5 år.

Til § 12.

1) Naturfredningsloven indeholder i § 2 *bestemmelse om fredning af jordfaste fortidsminder*. Efter lovens § 40, stk. 1, straffes overtrædelserne med bøde.

Ministeriet for kulturelle anliggender har oplyst, at der her i landet findes ca. 20.000 fortidsminder, der er beskyttet i henhold til § 2. Der er truffet en ordning med et vist tilsyn, der udøves af den lokale fredningsdommer, men der er i praksis mere end 3 år mellem hver inspektion, og der har vist sig behov for at kunne straffe efter forløbet af mere end 2 år, fra overtrædelsen blev begået. Fra ministeriet har rådet modtaget en oversigt over 43 domme for overtrædelse af § 2. Oversigten, der omfatter domme i tiden fra 1939 og fremefter, er udarbejdet på grundlag af et arkiv i Nationalmuseet, men kan næppe anses for udtømmende. I een sag skete frifindelse på grund af forældelse,

og i een sag blev ejeren alene pålagt at retablere den lovlige tilstand. Af de resterende 41 sager rejstes der i de 25 sager tiltale inden forløbet af 2 år. I yderligere 11 sager rejstes tiltale inden forløbet af 5 år, medens 5 sager vedrørte forhold, der lå mere end 5 år tilbage i tiden.

Straffelovrådet har herefter fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en forældelsesfrist på 5 år for disse overtrædelser.

2) Lovens § 22, *stk. 1*, bestemmer, at der udenfor byer og bymæssige bebyggelser og udenfor områder, der er omfattet af en godkendt byudviklingsplan eller byplan (dispositionsplan), *ikke uden fredningsnævnets tilfaldelse må opføres bygninger*, bortset fra sådanne, der alene tjener landbrugs-, skovbrugs-, fiskerierhvervet eller andet på stedet naturligt erhverv, samt lokal helårsbeboelse. Naturfredningslovens § 25 indeholder bestemmelser om *byggelinier ved skov og strand*. Også overtrædelser af de her nævnte bestemmelser straffes med bøde efter § 40, *stk. 1*.

Det har ikke været muligt at tilvejebringe nærmere statistiske oplysninger om overtrædelser af disse forbud mod bebyggelse. Ministeriet for kulturelle anliggender har imidlertid oplyst, at det er sjældent, at ministeriet eller fredningsmyndighederne i øvrigt bliver opmærksom på ulovlig bebyggelse efter et kortere tidsforløb, og man har derfor ønsket forældelsesfristen sat til 5 år.

Straffelovrådet har kunnet tiltræde, at der på dette område foreligger sådanne særlige vanskeligheder med hensyn til konstatering af overtrædelserne, at en særlig forældelsesfrist på 5 år er begrundet.

3) Naturfredningslovens § 13 indeholder bestemmelser om *fredning af områder* og om, hvilke foranstaltninger der i denne anledning skal træffes, herunder bestemmelser med hensyn til udnyttelse, bebyggelse, beplantning og færdsel.

Ministeriet for kulturelle anliggender har om denne bestemmelse oplyst, at der ved kendelser efter § 13 ofte vil blive søgt tilvejebragt en tilstand af samme art som den, der efter lovens § 2 umiddelbart gælder med hensyn til fortidsminder og disses omgivelser. Krænkelser af en iværksat frednings-

ordning kan ikke påregnes konstateret i løbet af et kortere åremål, og ministeriet finder derfor, at der på dette område gør sig lignende forældelsesmæssige hensyn gældende som ved overtrædelser af naturfredningslovens § 2.

Uanset at der heller ikke her har kunnet tilvejebringes nærmere statistiske oplysninger om behovet for en forlænget forældelsesfrist, har rådet kunnet tilslutte sig ministeriets opfattelse, hvorefter forældelsesfristen bør fastsættes **til 5 år**.

Til § 13.

Det foreslås at ophæve bestemmelsen i valutalovens § 15, *stk. 7*, hvorefter strafansvaret forældes efter borgerlig straffelovs regler, dog at forældelsesfristen uanset størrelsen af den forskyldte straf er 5 år. Bestemmelsen hidrører fra lov nr. 302 af 21. december 1957. Den var velbegrunder under hensyn til de da forekommende sager vedrørende alvorlige og omfattende overtrædelser af bestemmelser om valuta og om indførsel og udførsel af varer. Tilsvarende sager har ikke foreligget i de senere år, og rådet er ligesom handelsministeriet af den opfattelse, at der ikke nu er tilstrækkeligt grundlag for særregler om forældelse af strafansvaret for overtrædelse af loven. Man er imidlertid opmærksom på, at der meget vel senere påny kan vise sig behov herfor, men finder ikke i dette forhold tilstrækkelig begrundelse for at opretholde § 15, *stk. 7*.

Til § 14.

I toldlovens § 195, *stk. 3*, er fastsat straf for den, der udfærdiger urigtigt dokument til støtte for krav om, at varer udført fra Danmark skal anses for berettiget til toldlempelser i fremmede stater, der har ratificeret konventionen om oprettelse af den europæiske frihandelssammenslutning (EFTA). Da overtrædelse af bestemmelsen ikke kan medføre højere straf end fængsel i 6 måneder, vil forældelsesfristen efter rådets straffelovsudkast blive 2 år.

Departementet for told- og forbrugsafgifter har over for straffelovrådet givet udtryk for, at man ville finde det uheldigt og måske stridende mod EFTA-konventionen, om

der fastsattes kortere forældelsesfrist for strafansvaret efter toldlovens § 195, stk. 3, end for strafansvar for tilsvarende overtrædelser, hvorved den danske statskasse søges unddraget pligtige ydelser.

EFTA-konventionens tillæg B, regel 10, har følgende indhold: »Enhver medlemsstat forpligter sig til i sin lovgivning at indføre sådanne bestemmelser, som måtte være nødvendige for idømmelse af straf til personer, som på dens territorium udfærdiger eller foranlediger udfærdiget et i væsentlig henseende urigtigt dokument til støtte for et krav om, at varer i en anden medlemsstat skal anses som berettiget til områdetoldbehandling. De straffe, der skal kunne bringes i anvendelse, skal svare til dem, der finder anvendelse i tilfælde af urigtige angivelser

med hensyn til betaling af told ved indførsel.«

Straffelovrådet er enig med departementet for told- og forbrugsafgifter i, at der også i forældelsesmæssig henseende bør tilvejebringes overensstemmelse mellem behandlingen af forhold, hvorved den danske stat undrages told- og afgiftsbeløb, og forhold, hvorved sådanne beløb søges unddraget andre stater ved overtrædelser af EFTA-konventionens bestemmelser. Med henblik herpå har man foreslået optaget en bestemmelse i toldloven, hvorefter forældelsesregler i udkastet til borgerlig straffelovs § 93, stk. 3, 2. pkt., jfr. s. 8, om skatteunddragelser m. v. over for den danske stat finder tilsvarende anvendelse.

DEN NORDISKE STRAFFERETSKOMITÉS BETÆNKNING OM FORÆLDELSE M.V.

I. *Indledning.*

Den nordiske strafferetskomité blev oprettet i 1960 i henhold til en beslutning truffet på et møde mellem den danske, finske, norske og svenske justitsminister. Island indtrådte i samarbejdet i 1963. Det påhviler komiteen efter justitsministrenes nærmere bestemmelse at behandle spørgsmål om ensartet nordisk lovgivning på strafferettens område og at drøfte andre kriminalpolitiske spørgsmål af principiel karakter og fællesnordisk interesse. Komiteen har et medlem fra hvert af de fem nordiske lande, men det er forudsat, at der i komiteens møder kan deltage andre sagkyndige end komiteens medlemmer.

Komiteen afgav i maj 1963 en betænkning om konfiskation¹⁾ og havde desuden indtil da beskæftiget sig med enkelte andre straffetretlige spørgsmål af fællesnordisk interesse. Man havde således i 1962 afgivet en udtalelse om strafferegistrering²⁾ og indledt drøftelser om bødestraffens anvendelse i de nordiske lande.

Den foreliggende betænkning handler om forældelse i nordisk strafferet og er resultatet af komiteens drøftelser om dette emne i fire møder, nemlig i Oslo den 29. juni-1. juli 1964, i København den 19.-20. marts 1965, i Reykjavik den 26.-28. august 1965 og i Stockholm den 16.-18. juni 1966.

Ved afgivelsen af denne betænkning består den nordiske strafferetskomité af følgende faste medlemmer:

fra Danmark:

professor, dr. jur. *Knud Waaben,*

fra Finland:

justitsråd *Östen Elfving,*

fra Island:

professor *Aimann Snævarr,* der har afløst højesteretsdommer, dr. jur. *Th Eyjolfsson,*

fra Norge:

høyesterettsdommer *Rolv Ryssdal,* der den 1. januar 1966 har afløst sorenskriver *Ole F. Harbek,*

fra Sverige:

riksåklagare *Holger Romander,* der den 30. juni 1965 har afløst justitierådet *Bengt Hult.*

Foruden de nævnte medlemmer har følgende sagkyndige deltaget i møderne om forældelse eller i enkelte af disse:

fra Danmark:

retspræsident *Erik Andersen,*
folketingets ombudsmand, professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz,*
kontorchef *L. Nordskov Nielsen,*
rigsadvokat *H. Olafsson,*
fuldmægtig *Ole Unmack Larsen.*

fra Finland:

lagstiftningsråd *Henrik Gronqvist,*
lagstiftningsråd *L. H. Salonen.*

fra Island:

departementschef *Baldur Moller,*
professor *Aimann Snævarr,*
rigsadvokat *Valdimar Stefansson,*
fuldmægtig *Jonatan Thormundsson.*

fra Norge:

professor, dr. jur. *Johs. Andenæs,*
riksadvokat *Andr. Aulie,*
ekspedisjonssjef *Johs. Halvorsen,*
byråsjef *Helge Røstad,*
sekretær *Ole-Erik Øie.*

fra Sverige:

hovrättsassessor *Gunvor Bergström,*
justitieråd *Carl Holmberg,*
departementssekreterare *Torsten Johansson,*
departementsråd *Carl Lidbom,*
hovrättsassessor *Karin Ringberg,*
hovrättsassessor *Magnus Sjöberg.*

¹⁾ Trykt som bilag til det danske straffelovråds betænkning om konfiskation (nr. 355/1964) p. 91-103.

²⁾ Trykt i »Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab« 1963 p. 5-12.

Spørgsmålet om forældelse i strafferetten blev optaget til behandling i den nordiske strafferetskomité i henhold til en beslutning truffet i januar 1964 ved et møde mellem kontaktmændene for det nordiske lovsamarbejde. På dette tidspunkt var spørgsmålet navnlig aktuelt i Danmark, hvor justitsministeriet i oktober 1963 havde anmodet straffelovrådet om at tage straffelovens og særlovgivningens forældelsesregler op til overvejelse. Straffelovrådet havde under sine indledende drøftelser konstateret, at der på flere punkter var forskelle mellem dansk ret og de i Finland, Norge og Sverige gældende regler, medens Danmark og Island havde stort set overensstemmende regler. Man følte derfor trang til at få problemerne belyst ved nordiske drøftelser. I de øvrige nordiske lande forelå der ikke aktuelle planer om en revision af forældelsesreglerne, men man var opmærksom på de bestående forskelle mellem straffelovene og sluttede sig helt til det synspunkt, at forældelsesreglerne var et egnet emne for drøftelser i den nordiske strafferetskomité. Man var bl. a. opmærksom på, at en større nordisk ensartethed på dette område ville frembyde fordele med henblik på afgørelsen af praktiske spørgsmål, som kunne opstå i forbindelse med reglerne om nordisk samarbejde vedrørende fuldbyrdelse af straffe.

Som grundlag for komitéens forhandlinger har der foreligget redegørelser for lovgivning og praksis i de enkelte lande, og i lovudkast har man søgt at give udtryk for, på hvilke punkter der kan opnås ensartede regler eller dog en tilnærmelse mellem de nordiske straffelove på dette område. Ved afgivelsen af denne betænkning foreligger det danske straffelovråds udkast til nye lovregler om forældelse med motiver, samt mere foreløbige udkast fra finsk og norsk side.

I det følgende skal man nærmere redegøre for, hvilke forskelle i retsstillingen man har stået overfor, og hvorledes komiteen bedømmer mulighederne for at opnå større ensartethed. Som helhed mener komiteen at kunne drage den samme konklusion som i betænkningen af 1963 om konfiskation: at drøftelserne på en række punkter har bidraget til at klargøre de legislative valg og til at fremme en større ensartethed end den, der ville være opnået gennem isolerede reformovervejelser i de enkelte lande. På den anden side er der,

som det vil ses af bemærkningerne nedenfor, visse områder, hvor forskelle i forældelsesreglerne indtil videre vil være til stede i kraft af bagved liggende forskelle af strafferetlig eller procesretlig art, som ikke har kunnet tages op til behandling i denne sammenhæng.

II. Forældelse af strafansvar.

1. Forældelse efter strafmaksimum eller konkret forskyldt straf.

Alle de nordiske lande følger det princip at knytte forældelsens indtræden til forløbet af visse frister, hvis længde afhænger af deliktets grovhed. Der er enighed om, at jo grovere lovovertrædelsen er, desto tungere vejer gennemgående de hensyn, som taler for en adgang til påtale og domfældelse selv efter en længere tids forløb fra den strafbare handling foretagelse.

Det nævnte princip er imidlertid gennemført på to forskellige måder. I finsk, norsk og svensk ret bestemmes forældelsesfristen af den for det pågældende delikt fastsatte strafferamme, dvs. af deliktstypens strafmaksimum. I dansk og islandsk ret er ordningen derimod den, at det er den konkrete forskyldte strafstraffen for den konkrete handling - der bestemmer, hvilken forældelsesfrist der finder anvendelse. Kun på et enkelt mindre væsentligt punkt, nemlig hvor det drejer sig om at drage grænsen mellem en 10 års forældelsesfrist og uforældelighed, er der i dansk og islandsk ret anvendt et kriterium, som delvis bygger på det for deliktstypen gældende strafmaksimum.

Begge de omtalte systemer frembyder fordele og ulemper. En regel, der bygger på deliktstypens strafmaksimum, er den enkleste og letteste at anvende i praksis. Når man ved, hvilken deliktstype den konkrete lovovertrædelse henhører under, kender man også dens forældelsesfrist. Efter den dansk-islandske ordning må man danne sig en mening om størrelsen af den straf, som vil blive idømt for den konkrete lovovertrædelse, før man kan vide, hvilken forældelsesfrist der gælder. Dette kan være en ulempe for anklagemyndigheden, som undertiden henvises til at bygge på et usikkert skøn over den sandsynlige strafudmåling, før tiltalespørgsmålet kan afgøres. På den anden side kan det til for-

del for den dansk-islandske ordning anføres, at den på en konsekvent måde gennemfører det princip, at forældelsesfristens længde bør bestemmes af deliktets grovhed. Hvis en deliktstype i praksis optræder i forskellige varianter, som hører hjemme på meget forskellige punkter af strafskaalen, kan det føles utilfredsstillende, at handlinger af ringe grovhed skal undergives en forældelsesfrist, som er bestemt med grove tilfælde for øje. Hertil kommer, at der ofte er et moment af vilkårlighed forbundet med fastsættelsen af strafmaksima for de enkelte deliktstyper.

Fra finsk, norsk og svensk side er det oplyst, at det i disse lande anvendte system har virket tilfredsstillende, og at det er usandsynligt, at der skulle kunne skabes fornøden tilslutning til en ændring på dette punkt. Under hensyn hertil har man fra dansk og islandsk side overvejet, om det vil være muligt gennem ændringer i den danske og islandske straffelov at acceptere eller dog nærme sig den ordning, som kendes i de tre andre lande. Spørgsmålet har navnlig været genstand for nøje overvejelse i det danske straffelovråd som led i dettes arbejde med en samlet revision af forældelsesreglerne. Stort set har man også fra dansk side måttet konkludere, at den gældende ordning ikke har virket utilfredsstillende. Man har endvidere fremhævet, at et system af forældelsesfrister baseret på strafmaksima ikke vil kunne gennemføres uden at medføre forlængede forældelsesfrister for visse delikter, ved hvilke der ikke synes at foreligge erfaringer fra praksis, som gør en sådan forlængelse påkrævet. På den anden side erkender man de praktiske fordele, som undertiden kan være forbundet med at lade afgørelser om forældelse bero på deliktstypens strafmaksimum, og man tillægger det betydning, at der ved en ændring på dette område kan tilvejebringes en større overensstemmelse mellem de nordiske lande. Af disse grunde har det danske straffelovråd besluttet sig for at foreslå en ændring, ved hvilken man som almindeligt princip akcepterer den i Finland, Norge og Sverige anvendte ordning. I een henseende har man dog fundet det overvejende betænkeligt at følge dette princip. Ved en række delikter, hvor strafferammen rummer både bøde, hæfte og fængsel, anser man det for rettest fortsat at lade en konkret for-

skyldt straf af bøde forælde på 2 år, uanset om strafferammen har et maksimum af fængselsstraf, som ville bringe deliktet ind under en 5 års frist, såfremt alene strafmaksimum var afgørende. Dette er kun en beskeden fravigelse af hovedprincippet, og der har i komiteen været enighed om, at en ændring af de danske regler som her nævnt vil tilvejebringe en væsentlig ensartethed mellem de nordiske straffelove. Det bemærkes herved, at der fra islandsk side er udtrykt ønske om ved given lejlighed at følge samme retningslinier.

2. *Forældelsesfristerne.*

Efter forhandlingerne i komiteén synes der at være udsigt til en vidtgående overensstemmelse mellem de nordiske straffelove med hensyn til, hvilke forældelsesfrister der skal finde anvendelse. Norsk og svensk ret anvender fristerne 2, 5, 10, 15 og 25 år. De samme frister findes i det forslag, som er udarbejdet af det danske straffelovråd. Det bemærkes, at der her som en nydannelse - men svarende til norsk og svensk ret — vil blive tale om forældelse på 25 år af de forbrydelser, ved hvilke der kan idømmes fængsel på livstid (navnlig drab). Finsk ret anvender stort set de samme frister; dog er den korteste frist 1 år og den længste 20 år, og der kan ikke indtræde forældelse, hvor livsvarigt fængsel kan idømmes. Selvom der fra finsk side er udtrykt betænkelighed med hensyn til forældelse af strafansvar ved de groveste forbrydelser, har man i det senest foreliggende finske udkast sluttet sig til de samme regler, som findes i norsk og svensk ret og i det danske udkast.

Selvom der opnås enighed om at lægge strafmaksimum til grund ved fristberegningen og om at anvende stort set de samme frister, vil dette dog ikke være ensbetydende med, at ensartede regler om forældelse tilvejebringes. Som følge af forskelle mellem de strafarter og strafferammer, som gælder i de enkelte lande, vil der stadig være forskelle med hensyn til arten og størrelsen af de strafmaksima, som er afgørende for forældelsesfristens længde. Heraf følger bl. a., at samme forbrydelsestype kan blive undergivet to forskellige forældelsesfrister i to af de nordiske lande, hvis disse lande sætter forskellige strafmaksima for den pågældende forbrydelse. Så-

danne forskelle vil kun kunne fjernes ved en dybtgående revision på fællesnordisk basis af strafferammerne for de enkelte delikter. Denne opgave har ligget uden for, hvad komitéen har kunnet indlade sig på i forbindelse med sit arbejde med forældesspørgsmålet. Det skal dog bemærkes, at der mellem dansk og norsk ret vil blive en næsten fuldstændig overensstemmelse med hensyn til de strafmaksima, som er relevante for afgørelsen om forældelse. Det er endvidere komitéens opfattelse, at der for en række vigtigere forbrydelsestypers vedkommende vil være en reel overensstemmelse mellem alle de nordiske lande med hensyn til de forældelsesfrister, som finder anvendelse.

Ved visse delikter kan den omstændighed, at de strafbare forhold regelmæssigt er vanskelige at opdage, tale for fastsættelsen af en særlig lang forældelsesfrist. Dette kan gøre sig gældende ikke blot på særlovsområdet (se nedenfor under pkt. 3), men også med hensyn til enkelte overtrædelser af straffeloven. Komitéen har ikke i enkeltheder drøftet de afvigende fristregler, som kan komme på tale i de enkelte lande.

Komitéen er opmærksom på, at der i De forenede Nationers menneskerettighedskommission og i Europarådet foregår drøftelser vedrørende udelukkelse af forældelse af strafansvaret for visse alvorlige forbrydelser, særlig sådanne, som er begået under krigsforhold eller rettet mod hele befolkningsgrupper. Komitéen har ikke ment, at der på nuværende tidspunkt er tilstrækkeligt grundlag for at udtale sig om, hvilke konsekvenser disse internationale drøftelser bør få for forældelsesreglerne i de nordiske lande.

3. *Overtrædelser af straffelov og speciallove.* De i Finland, Norge og Sverige gældende almindelige forældelsesregler finder principielt anvendelse både på straffelovskriminalitet og på overtrædelser af speciallove. Dette princip er i Danmark og Island fraveget på den måde, at forældelse af ansvar efter særlove ikke indtræder obligatorisk ved forældelsesfristens udløb. Det beror på domstolens fakultative afgørelse, om der skal statures forældelse, og det er således muligt, at bødeansvar efter en særlovsbestemmelse anses for uforældet flere år efter, at et tilsvarende bødeansvar for et straffelovsdelikt

ville være ophørt ved forældelse. Som begrundelse for denne ordning har det navnlig været anført, at særlovsovertrædelser ofte først vil komme for dagen en længere tid efter, at de er begået, således at en obligatorisk 2 års frist kunne føre til forældelse, før der har været praktisk mulighed for at indlede forfølgning.

I Danmark har man ikke fundet den nævnte ordning rimelig eller hensigtsmæssig, og ved det danske straffelovråds behandling af spørgsmålet er resultatet blevet, at man stiller forslag om en ændring, således at de almindelige regler om obligatorisk forældelse ved fristens udløb også finder anvendelse på overtrædelse af særlove, naturligvis med det forbehold, at der kan være speciallove, ved hvilke det er påkrævet at opstille en særlig forældelsesfrist. Fra islandsk side vil man også på dette punkt tage under overvejelse at foretage en ændring.

Særligt om skatte- og afgiftslove gælder i dansk ret den regel, at overtrædelser, som består i at unddrage det offentlige pligtige ydelser, ikke kan forældes, medmindre vedkommende lov udtrykkelig hjemler forældelse. Det danske straffelovråd mener, at denne strenge særregel bør bortfalde. Den har ikke noget sidestykke i Finland, Norge og Sverige, hvor forseelser af de nævnte typer stort set forældes efter 5 år. Der har ved komitéens drøftelser været enighed om, at skatte- og afgiftsunddragelser ikke generelt kan undergives den almindelige 2 års forældelsesfrist for bødeansvar, og man finder, at en 5 års frist i almindelighed vil være passende.

4. *Forældelse i konkurrencetilfælde.*

Der kan opstå særlige forældelsesproblemer i sager omfattende flere strafbare forhold begået af samme person. Efter de nugældende regler har sådanne problemer ikke en ensartet løsning i de nordiske lande.

Efter finsk, norsk og svensk ret skal der i tilfælde af realkonkurrence - altså pådømmelse af flere forbrydelser begået ved forskellige handlinger - foretages en særskilt bedømmelse af hver enkelt forbrydelse, således at strafansvaret for hver forbrydelse forældes i overensstemmelse med reglerne om forbrydelsens strafmaksimum. Denne regel om separat bedømmelse er det fundet upåkrævet at give udtryk for i lovene. Den svenske straf-

felov indeholder dog en særregel om, at forældelsesfristens begyndelsestidspunkt udskydes, såfremt der inden for fristen begås en ny forbrydelse, for hvilken der kan idømmes fængsel i mere end 2 år. Ved en kommende revision af de svenske regler om forældelse vil man overveje, om den nævnte særregel bør opretholdes.

Med hensyn til idealkonkurrence — dvs. pådømmelse af flere forbrydelser begået ved samme handling — gælder i Norge og Sverige, at strafansvaret for den samlede sum af kriminelle forhold forbliver bestående, så længe der er et uforældet forhold iblandt dem. Finsk ret afviger herfra ved også i tilfælde af idealkonkurrence at tillade separat forældelse af de enkelte delikter, men i det foreliggende finske udkast er reglerne bragt i overensstemmelse med dem, der gælder i norsk og svensk ret.

I dansk ret, hvor adgangen til forældelse som allerede nævnt bestemmes af den konkret forskyldte straf, gælder det princip, at der i alle konkurrencetilfælde skal ske en samlet strafudmåling, og det er denne strafstørrelse, som under eet bestemmer, om forældelse er indtrådt. Ved realkonkurrence kan det enkelte delikt altså være uforældet i kraft af andre til pådømmelse foreliggende delikter, skønt det isoleret set ville være forældet. Reglerne herom stammer fra en lovændring i 1939 og har i flere henseender givet anledning til tvivl. Det danske straffelovråd har derfor været nødt til at tage reglerne op til en kritisk vurdering, og i den forbindelse har man også ønsket at lægge vægt på at bidrage til en større nordisk ensartethed. Resultatet er blevet, at man har sluttet sig til det i Norge og Sverige gældende princip, således at forbrydelser begået ved flere handlinger bedømmes separat, medens forbrydelser begået ved een handling først forældes, når den længste i betragtning kommende forældelsesfrist er udløbet.

5. Forældelsesfristens begyndelse.

Der er i alle de nordiske lande enighed om at regne forældelsesfristen fra den strafbare handlings eller undladelses tidspunkt, dog således at der i stedet regnes med tidspunktet for en senere handlingsfølge, når strafbarheden afhænger eller påvirkes af en sådan følge.

Den danske straffelov indeholder en særregel om strafbare forhold begået på dansk skib udenfor Danmark. Reglen vil efter udkastet lyde på, at fristen først regnes fra skibets ankomst til dansk havn, dog at fristens begyndelsestidspunkt højst kan udskydes i 1 år. Den islandske og norske straffelov har en tilsvarende regel. De øvrige lande synes ikke at have nogen interesse i at indføre regler herom.

6. Afbrydelse af forældelsesfristen.

De nordiske straffelove giver noget forskelligartede svar på spørgsmålet om, hvilke led i en retlig forfølgning man skal kræve realiseret for at anse forældelsesfristen for afbrudt. Denne uoverensstemmelse har tildels sammenhæng med forskelle i den procesretlige ordning.

Efter det danske udkast — som kun rummer en mindre væsentlig ændring i forhold til nugældende dansk ret — afbrydes forældelsesfristen » ved ethvert rettergangsskridt, hvor ved den pågældende sigtes for overtrædelsen«. Ordet »rettergangsskridt« omfatter ikke rent udenretslige handlinger, men forudsætter, at sigtelsen finder udtryk i forhold til retten, typisk ved indlevering til retten af en begæring om forundersøgelse eller efterforskningsforhør for retten. Det er ingen betingelse, at der er givet den sigtede underretning om dette retslige skridt. Denne ordning stemmer med den nugældende islandske og norske ordning. Under komiteens drøftelser er der fra norsk side rejst spørgsmål om at ændre den nugældende regel således, at forældelsesfristen afbrydes såvel ved rettergangsskridt som ved udenretslige skridt, forudsat at sigtede får underretning om sigtelsen. Man er dog blevet stående ved ikke at foreslå nogen ændring i reglen om, at der skal foreligge sigtelse ved rettergangsskridt, hvilket efter norsk praksis også omfatter udfærdigelse af bødeforlæg.

I finsk og svensk procesret har man ikke noget sidestykke til begrebet »sigtelse«. Forældelsesfristens afbrydelse kan derfor ikke knyttes til et så tidligt stadium af straffesagens gang som tilfælde er i dansk og norsk ret. Efter den svenske straffelov kræves til fristens afbrydelse, at »den misstænkte häktats

eller erhållit del af åtal för brottet«, dvs. at han enten er fængslet eller, hvis han er på fri fod, har fået tiltalebeslutning forkyndt. Nogenlunde tilsvarende hedder det i den finske lov, at forældelsen afbrydes, »när den, som skall tilltalas för brott, blifvit därför häktad eller lagligen kallad att afgifva svaromål«.

Komitéens drøftelser synes at vise, at der ikke er udsigt til at opnå en ensartet løsning på dette spørgsmål. Finsk og svensk ret ville meget vanskeligt kunne fastlægge afbrydelseshandlinger, der hører hjemme på et stadium forud for fængsling eller forkyndelse af tiltale. Fra dansk, islandsk og norsk side kan man omvendt vanskeligt gå med til at se bort fra de tidlige afbrydelseshandlinger, særlig hvor de har karakter af retlige skridt, ved hvilke en domstol impliceres i forfølgningen. Komitéen mener at måtte acceptere denne konsekvens af, at de nordiske proces-traditioner frembyder nogle ikke ubetydelige forskelle.

7. *Standstning af en indledt forfølgning.*

I forbindelse med det ovenfor omtalte spørgsmål om forældelsesfristens afbrydelse foreligger også det spørgsmål, om en frist skal kunne løbe videre efter at have været afbrudt, såfremt en indledt forfølgning ikke afsluttes med afsigelse af dom i sagen.

I tilknytning til nugældende dansk, islandsk og norsk ret er der fra disse tre landes side enighed om, at en forældelsesfrist skal løbe videre, som om ingen forfølgning havde fundet sted, såfremt forfølgningen *enten* er helt indstillet (frafaldet) *eller* er standset på ubestemt tid (modsat en midlertidig udsættelse af sagen, f. eks. med henblik på afhøring af en medsigtet eller et vidne, som ventes hjem fra en rejse). I den nævnte hovedregel skal dog efter dansk og islandsk ret gøres den modifikation, at den faktiske forfølgningstid ikke medregnes i forældelsestiden, såfremt standstningen af en sag skyldes, at sigtede har unddraget sig forfølgningen (f. eks. ved at holde sig skjult eller flygte til udlandet). Fra norsk side vil man overveje at indføre en tilsvarende begrænsning, som ikke kendes i gældende norsk ret.

Efter svensk ret er reglen den, at såfremt den afbrydende handling taber sin virkning - dvs. hvis den fængslede atter løslades uden

tiltale eller en indledt tiltale atter frafaldes - løber forældelsesfristen videre som om ingen afbrydelse var sket. Ligesom i norsk ret findes der her ingen særregel om tilfælde, hvor den tiltalte har unddraget sig forfølgningen.

Efter finsk ret bevirker en afbrudt forfølgning, at der beregnes en ny forældelsesfrist, som løber fra afbrydelsens tidspunkt. I det finske udkast er foreslået en regel, der svarer til den svenske.

8. *Forældelse af andre retsfølger end straf.*

De almindelige forældelsesregler er i dansk, islandsk og norsk ret formuleret således, at de kun tager sigte på forældelse af *strafansvar* (dansk og islandsk straffelov: »Strafansvar bortfalder (forældes) . . .«, dansk og norsk udkast: »En handling straffes ikke, når . . .«). Der er imidlertid i de nævnte lande enighed om, at en sådan forældelse af strafansvar som almindeligt princip også skal udelukke adgangen til at idømme andre retsfølger end straf, selvom der naturligvis kan tænkes undtagelser herfra (srnl. nedenfor om konfiskation). I svensk ret omfatter de almindelige forældelsesregler uden videre anden »påföljd för brott« end straf i kraft af de valgte lovord: »Påföljd må ej ådömas . . .« Samme resultat følger af ordene i den finske straffelov: »Rätt att åtala brott vare förfallen . . .«

Man har i komitéen særskilt drøftet spørgsmålet om forældelse af adgangen til at foretage konfiskation.

Om dette spørgsmål udtalte komitéen i sin betænkning af 1963 om konfiskation (pkt. 21), at forældelse af adgangen til at konfiskere bør indtræde samtidig med forældelsen af strafansvaret for den pågældende handling, dog tidligst efter 5 års forløb. Man henviste særlig til behovet for at kunne konfiskere ulovligt udbytte af særlovsforseelser, ved hvilke bødeansvar ville være forældet efter 2-3 års forløb. Det danske straffelovråd nævnte også disse synspunkter i sin betænkning af 1964 om konfiskation. Det fremhævedes her (p. 39-40), at man under hensyn til de nordiske drøftelser om forældelse havde undladt at stille forslag om nu at ændre den urimelige danske regel om, at konfiskationsansvar ikke forældes.

Ved de fortsatte forhandlinger i komitéen

har der været nogen tvivl om, hvorvidt man kan nøjes med en 5 års forældelsesfrist for konfiskation (bortset fra de sjældne tilfælde, hvor strafansvaret først forældes efter 10 år eller mere). Resultatet er blevet, at man fra dansk, finsk og norsk side stiller forslag om, at forældelsesfristen for konfiskationsansvar altid er mindst 5 år og med hensyn til konfiskation af udbytte altid mindst 10 år. For svensk rets vedkommende vil det blive overvejet at gennemføre en tilsvarende ordning.

9. *Påtalefristen ved privat påtale.*

Med hensyn til lovovertrædelser, som er undergivet privat påtale, eller som påtales af det offentlige efter den forurettedes begæring, gælder særlige fristregler. Efter den islandske og norske straffelov skal privat påtale være iværksat eller begæring om offentlig påtale fremsat inden 6 måneder efter at den berettigede er kommet til kundskab om forseelsen og om den skyldige. Efter den nugældende danske regel er fristen 3 måneder, men efter straffelovrådets udkast vil der ske en forlængelse til 6 måneder, svarende til islandsk og norsk ret. Det skal efter dette udkast præciseres, at fristen regnes fra det tidspunkt, da den berettigede har »fået sådan kundskab, at han har tilstrækkeligt grundlag for sagsanlæg eller fremsættelse af påtalebegæring«. Fra finsk side har man også sluttet sig til en 6 måneders frist i stedet for den nugældende finske frist af 1 år. I svensk ret gælder der ingen særregler om forældelsesfristen ved privat påtale (bortset fra enkelte specielle bestemmelser om voldtægt og lignende forbrydelser).

I dansk, islandsk og norsk ret findes regler om mortifikation som en særlig retsfølge af ærekrænkelser. Mortifikation er en i dommen indeholdt udtrykkelig konstatering af, at en udtalelse har været ubeføjet. Hvor krav om mortifikation rejses ved privat påtale eller ved begæring om offentlig påtale, gælder der efter norsk ret en særlig forældelsesfrist af 3 år. En regel af samme indhold er optaget i det danske udkast til nye forældelsesregler og vil formentlig også få tilslutning fra islandsk side. Den nævnte særregel gælder ikke med hensyn til adgangen til mortifikation i sager, som påtales af det offentlige uden begæring fra den forurettede.

III. *Forældelse af adgangen til fuldbyrdelse.*

10. *Forældelse af idømt straf.*

I dansk og islandsk ret gælder der nogle meget enkle regler om forældelse af adgangen til at fuldbyrde en idømt straf. Bøde, hæfte og fængsel i højst 1 år forældes i løbet af 5 år. Strengere straffe og særforanstaltninger forældes ikke, men både i Danmark og Island skal justitsministeren træffe bestemmelse om, hvorvidt fuldbyrdelse skal ske, såfremt der er forløbet 10 år eller mere. Finsk, norsk og svensk ret adskiller sig herfra ved at rumme et mere differentieret system af forældelsesfrister, hvis varighed ligger mellem 3 og 30 år.

Komiteén har anset det for vigtigt at søge tilvejebragt den størst mulige overensstemmelse i reglerne om denne form for forældelse. Spørgsmålet har navnlig været, om dansk og islandsk ret kan tænkes ændret ved indførelse af flere forældelsesfrister og - hvis dette er muligt - om der kan opnås enighed om de frister, som skal finde anvendelse. Begge spørgsmål synes at kunne besvares bekræftende.

Det danske straffelovråd har i og for sig måttet konkludere, at de nugældende danske regler stort set er tilfredsstillende, og at der ikke er noget stærkt behov for at indføre nye forældelsesfrister. På den anden side ser man visse fordele ved en ændring i den nævnte retning, og man tillægger det en væsentlig betydning at nå frem til mere ensartede regler i de nordiske lande, særlig fordi dette vil være hensigtsmæssigt med henblik på reglerne om nordisk samarbejde vedrørende fuldbyrdelse af straffe. Det danske straffelovråd har derfor erklæret sig rede til at foreslå ændringer, som vil bidrage til en større overensstemmelse mellem de nordiske lande. Fra islandsk side vil man antagelig indtage en tilsvarende stilling.

Skal der opnås enighed om valget af forældelsesfrister og om de hertil svarende strafstørrelse, må der dog også ske ændringer i de øvrige landes straffelove. Der har fra alle sider været villighed til at overveje de i så henseende nødvendige lovændringer. Resultatet af forhandlingerne er blevet, at overensstemmelse mellem de nordiske lande synes at kunne opnås ved at opstille følgende

regier (der ses i denne oversigt bort fra bødestraf) :

- 1) 5 års forældelsesfrist:
frihedsstraf i højst 1 år;
- 2) 10 års forældelsesfrist:
frihedsstraf i mere end 1 år og højst 4 år;
- 3) 15 års forældelsesfrist:
frihedsstraf i mere end 4 år og højst 8 år;
- 4) 20 års forældelsesfrist:
tidsbestemt frihedsstraf i mere end 8 år;
- 5) 30 års forældelsesfrist:
frihedsstraf på livstid.

Det bemærkes, at der i de enkelte lande kan være brug for specielle regler om forældelse af adgangen til at fuldbyrde frihedsberøvende særforanstaltninger.

Med hensyn til idømt bødeansvar har der i komitéen været enighed om, at en forældelsesfrist på 3 år vil være passende ved det store flertal af bøder. I Sverige gælder der en generel 3 års frist for bødestraf, og man har ikke fra svensk side ment, at erfaringerne taler for en ændring af denne ordning. Fra dansk, finsk og norsk side anses det imidlertid for nødvendigt at kunne gå ud over en 3 års frist med hensyn til visse sager, hvor betalingen undertiden kan trække i langdrag. Resultatet af drøftelserne om dette spørgsmål er blevet, at man fra dansk og norsk side foreslår en regel om 3 års forældelse ved bøder på højst 3.000 kr. og 5 års forældelse ved bøder over denne grænse. Fra finsk side er man tilbøjelig til at foretrække en regel om, at 3 års fristen kan forlænges ved en inden fristens udløb truffet beslutning om henstand med betalingen (sml. nedenfor under pkt. 12).

11. *Forældelse af idømt konfiskation.*

I sin betænkning af 1963 om konfiskationen udtalte komitéen: »Det er den overvejende opfattelse i komitéen, at adgangen til at fuldbyrde en dom til konfiskation bør forældes efter 5 års forløb, selv om man er opmærksom på, at en sådan frist muligt kan føles for kort i nogle sjældent forekommende tilfælde, særlig hvor det drejer sig om udbytte af betydeligt omfang.«

Under de fornyede drøftelser om dette spørgsmål er det fra dansk, finsk og islandsk og norsk side udtalt, at forældelsesfristen normalt bør være 5 år, men at der samtidig bør være mulighed for at anvende en 10 års frist

med henblik på de tilfælde, hvor den kortere frist kan virke uheldigt, særlig ved inddrivelse af store udbyttebeløb. I den forbindelse er der bl. a. peget på den løsning, som er anvendt i det danske udkast, og som går ud på, at retten ved sin dom i straffesagen eller ved en senere kendelse kan bestemme, at hovedreglen om 5 års forældelse fraviges ved fastsættelse af en frist på indtil 10 år. Fra svensk side vil man helst bevare den nugældende regel om 10 års forældelse, men har erklæret sig rede til at tage spørgsmålet under fornyet overvejelse i lys af diskussionen i komitéen.

Der henvises i øvrigt til bemærkningerne nedenfor om afbrydelse af forældelsesfristen for bøder og konfiskation ved en indledt inddrivelse af beløbet.

12. *Suspension af bøders og konfiskations forældelse.*

Både med hensyn til bøde og konfiskation har man drøftet det spørgsmål, i hvilket omfang en indledt inddrivelse af beløbet bør bevirke en suspension af forældelsen. Spørgsmålet er navnlig, om der bør være en mulighed for forældelsens afbrydelse i tilfælde, hvor myndighederne — uden at skride til tvangsinddrivelse — indrømmer debitor en henstands- og afdragsordning, som går ud over forældelsesfristen. I det finske udkast er optaget en regel om, at en ny forældelsesfrist løber fra det tidspunkt, da der meddeles henstand med betalingen (sml. ovenfor under pkt. 10). For så vidt angår de øvrige nordiske lande, synes der ved forhandlingerne at være opnået enighed om, at forældelsesfristen alene skal kunne afbrydes ved foretagelsen af retlige skridt til inddrivelse af beløbet eller — for bøders vedkommende — ved iværksættelse af afsoning af forvandlingsstraf.

IV. *Strafansvar efter den ansvarliges død.*

13. *Bøde- og konfiskationsansvar efter den ansvarliges død.*

I forbindelse med forældelsesreglerne har komitéen drøftet spørgsmålet om adgang til at idømme bøde eller konfiskation efter den ansvarliges død. For så vidt angår bødeansvar, synes det klart, at adgangen til at idømme sådan straf må ophøre ved den skyldiges død. Mere tvivlsomt er det, om samme princip bør finde anvendelse med hensyn til kon-

fiskationsansvar. Spørgsmålet blev berørt i komiteens betænkning af 1963 om konfiskation (pkt. 23). Det blev dengang fremhævet, at man i Danmark var mest stemt for at lade konfiskationsansvaret ophøre ved dødsfald, men samtidig at gøre undtagelse fra denne regel med hensyn til konfiskation af udbytte ved en strafbar handling. En bestemmelse af dette indhold er nu optaget i det danske lovudkast vedrørende forældelse. Fra finsk og norsk side kan man slutte sig til denne ordning, og fra svensk side er man rede til at tage spørgsmålet under fornyet overvejelse i lys af det nævnte forslag og de synspunkter, som er kommet frem i komiteen.

14. *Fuldbyrdelse af økonomiske retsfølger efter domfældtes død.*

Komiteen har også drøftet spørgsmålet om adgang til at fuldbyrde en idømt bøde eller

konfiskation efter den skyldiges død. Der er enighed om, at en sådan adgang ikke kommer på tale, for så vidt angår bødestraf. Der har derimod hersket nogen tvivl med hensyn til konfiskation (sml. herved betænkningen af 1963 pkt. 24). Fra svensk side er man stemt for at bevare den nugældende regel, efter hvilken konfiskation kan inddrives hos dødsboet inden for forældelsesfristen. Over for dette er det navnlig fra dansk og norsk side anført, at der bør gælde samme udgangspunkt som med hensyn til bøder, men at der på den anden side kan være trang til at bevare en adgang til inddrivelse af visse konfiskationsbeløb, som vedrører indvundet udbytte. Dette hensyn kan imødekommes ved en regel om, at der ved en særlig retskendelse kan træffes bestemmelse om opretholdelse af udbyttekonfiskation efter den dømtes død.

Stockholm, den 18. juni 1966.

Östen Elf *ving Holger Romander Rolv Ryssdal*

Armann Snævarr *Knud Waaben*

FORKORTELSER

Hurwitz, Almindelig del: Stephan Hurwitz, Den danske kriminalret, Almindelig del (1952).

Hurwitz, Speciel del: Stephan Hurwitz. Den danske kriminalret, Speciel del (1955;).

JD: Juristens Domssamling.

Krabbe: Oluf H. Krabbe, Borgerlig Straffelov, 4. udgave (1947).

VT/K Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab.

U/R Ugeskrift for Retsvæsen.

H., V. og O. anført i forbindelse med domscitering fra Ugeskrift for Retsvæsen angiver, at dommen er afsagt af henholdsvis højesteret, vestre landsret og østre landsret.

